UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Kašrut a jeho reflexe ve svátku Pesach

Diplomová práce

Reflection of kashrut on the Passover holidays

Master thesis

Vedoucí práce

doc. PhDr. Bedřich Nosek, CSc.

Autor

Bc. Lucie Levinská

Praha 2009

Anotace

Diplomová práce *"Kašrut a jeho reflexe ve svátku Pesach"* v úvodu pojednává o fundamentálních otázkách kašrutu a snaží se o zasazení celého tématu do historického rámce, o objasnění základní problematiky, o vysvětlení etymologie pojmů a souvislostí. Dále pak navazuje na principy svátku Pesach, které se snaží přiblížit pomocí překladu Maimonidova spisu Mišne Tóra(Hilchot chamec u-maca). Podrobně se zabývá přípravami na samotný pesachový seder a objasňuje jeho tradice a zvyklosti. Nezapomíná také připomenout rozdílné praktiky v rámci sefardské a aškenázské provenience. Celá práce vychází jak z tradiční literatury a stejně tak i z moderních publikací.

Anottation

The master thesis "Reflection of kashrut over the Passover holidays" deals with fundamental questions regarding kashrut and endeavors to illustrate matters connected with dietary laws in the wider historical framework of Jewish religion, to explain basic principles of kashrut, and to explore the ethymology of specialized expressions unique to Jewish dietary law. Similarly it is explaining principles of Passover, for which I translated Rambam's writing Hilchot chametz u-matzah. Further it deals with Seder preparations and clarifies Passover customs and traditions. The last chapter shows the differences in customs between Ashkenazic and Shephardic communities. The information was sourced from both traditional and modern texts.

Klíčová slova

Kašrut, košer, židovské náboženství, trejfe, šchita, nevela, parve, stravování, šochet, bdika, pesach, nisan, chamec, kvas, kvašené, maces, macot, hagala, libun, bdikat chamec, pesachová hagada, ma ništana, seder, Sederový talíř, maror, karpas, chazeret, charoset, zro'a, bejca, majim, afikoman, arba kosot, kos elijahu, elijášův pohár, sefardové, aškenázi, kitnijot

Keywords

Kashrut, dietary law, kasher, Jewish religion, terefah, shehitah, shochet, nevelah, bedikah, parve, Passover, Nisan, chametz, leavened, leavening, matzah, matzot, haglaha, libun, Passover haggada, seder, seder plate, seder tray, maror, karpas, chazeret, charoset, shankbone, baytza, afikomon, four cups, the cup of Elijah, Sephardic Jews, Ashkenazic Jews, kitniyot

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 21. dubna 2009 Lucie Levinská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této práce doc. PhDr. Bedřichu Noskovi, CSc. za jeho odborné rady.

Obsah

1. ÚVOD.....8
2. KAŠRUT A JEHO PRINCIPY.....9
2.1. Zákazy vyplývající z Tóry (mi-de-orajta).....13
2.1.1. Zákazy týkající se vaření mléka a masa.....14
2.1.2. Zákaz týkající se společné konzumace mléka a masa.....15
2.1.3. Zákaz čerpání užitků ze společné směsi mléka a masa.....15
2.2. Zákazy pocházející od rabínských autorit (mi-de-rabanan).....16
2.2.1 Úplný seznam rabínských zákazů.....17
2.2.2. Čerpání užitků z nepovolených směsí dle rabínských autorit.....18
2.2.3. Pohled rabínských autorit na různé způsoby úpravy masa a mléka.....18
2.3. Vysvětlení a vývoj pojmů týkajících se kašrutu.....20
2.3.1.Pojem kašer 20
2.3.2.Pojem trefa.....21
2.3.3.Pojem nevela.....21
2.3.4.Pojem šchita.....21
2.3.5.Pojem parve 23
2.4.Popis a rozdělení povolených a zakázaných živočichů a jídel.....24
2.4.1.Rituálně způsobilá a nezpůsobilá zvířata.....24
2.4.2. Savci.....25
2.4.3. Ptáci.....27
2.4.4. Ryby.....29
2.4.5. Hmyz.....30
3. PESACH.....31
3.1. Název a historie svátku Pesach..... 32

4. ZÁKONITOSTI PESACHU.....*36*
5. PŘÍPRAVY NA SEDER.....*63*
5.1 Košerování nádobí na Pesach.....63
5.1.1.Hagala.....63
5.1.2.Libun.....64
5.2.Úklid domácnosti před Pesach.....65
5.3.Prodej chamecu 66
5.4.Hledání chamecu tzv.bdikat chamec.....67
5.5.Spálení chamecu tzv. srefat chamec.....69
5.6.Půst prvorozených tzv. ta'abit bechorim.....69
5.7.Pečení macesů 70
6. PESACHOVÝ SEDER.....*72*
6.1.Pesachová hagada.....73
6.1.1. Ma ništana.....75
6.2.Sederový talíř.....76
6.2.1.Maror 76
6.2.2.Karpas.....77
6.2.3.Chazeret.....78
6.2.4.Charoset.....78
6.2.5.Zro'a 79
6.2.6.Bejca.....80
6.2.7.Majim.....81
6.2.8.Macot.....82
6.3.Afikoman.....83
6.4.Čtyři poháry tzv. arba kosot.....84
6.5.Pohár Eliášův tzv. kos Elijahu.....85
7. ROZDÍLY V TRADICI MEZI AŠKENÁZY A SEFARDY.....*86*
7.1.Kitnijot.....86
7.2.Recitace požehnání.....87
7.3.Rozdílné sederové talíře.....87
8. ZÁVĚR.....89
9. POUŽITÁ LITERATURA.....90

1. Úvod

Záměrem mé diplomové práce „Kašrut a jeho reflexe ve svátku Pesach" je uvést čtenáře do problematiky týkající se kašrutu a jeho specifického pojetí během svátku Pesach. Práce nejprve objasňuje obecné principy kašrutu, konkrétně se snaží o zasazení jeho dodržování do historického rámce, vysvětlení jednotlivých výrazů a osvětlení jejich etymologie, dále uvádí nedovolené kombinace pokrmů, seznam rabínských zákazů, krátce se věnuje otázce šchity a na závěr uvádí výčet povolených a zakázaných zvířat. Látku k této kapitole jsem čerpala z mé bakalářské práce „Úvod do problematiky kašrutu," která byla obhájena v loňském roce. Další část je věnována svátku Pesach, jeho historii, vývoji a objasnění užívaných názvů. Kapitola týkající se principů Pesachu byla vypracována na základě překladu šesti kapitol Maimonidova spisu Mišne Tóra, oddílu Hilchot Chamec u-Maca, která vystižně nastiňuje halachickou problematiku svátku. Zbylé kapitoly se věnují přípravám na Pesachový seder a to konkrétně: košerování nádobí, specifickým zvyklostem provázející přípravy, ať už se jedná o hledání a ničení chamecu, půst prvorozených až po pečení macesů. Práce vyústí v samotný Pesachový seder, kde se dozvídáme o hagadě, sederovém večeru a vše co k němu patří. Závěrečná kapitola se věnuje odlišnostem v tradici aškenázského a sefardského prostředí. Metodika zpracování diplomové práce je formou kompilace tradiční a současné literatury.

Co se týká používání hebrejských výrazů, v textu používám českého přepisu s vyznačením rázu, kde vycházím z moderní hebrejské výslovnosti. V případě citací z Bible byl použit český ekumenický překlad, kde je vidět odlišný přepis (např.měsíc abíb místo hebr. aviv).

2. Kašrut a jeho principy

O kašrutu se vedou diskuze již od jeho vzniku, neustále se pátrá po odpovědích na otázky z jakého důvodu vznikl, proč je dodržován, jaký je jeho význam, jaké jsou jeho tradice a proč se může lišit u aškenázů a sefardů.

Není nutné hledat žádné komplikované příčiny, jedná se o tzv.chukim což jsou závazné příkazy, které je třeba dodržovat i přestože jsou nad lidské chápání a nelze je racionálně objasnit. Toto označení bylo kašrutu přisouzeno rabíny talmudického a pozdějšího období, jelikož se nechtěli pouštět do hlubšího vysvětlování než které uváděl Tanach.

Citace z Levitiku 11,44-45 nám jasně poukazuje na povahu příkazu:

„Já jsem Hospodin, váš B-h. Posvěťte se a buďte svatí. Neposkvrňujte sami sebe žádnou havětí plazící se po zemi. Já jsem Hospodin, který jsem vás vyvedl z egyptské země, abych byl vaším B-hem. Proto buďte svatí, neboť já jsem svatý.“ [1]

Samozřejmě, že za celá staletí nacházíme pokusy, které se snaží podat racionální vysvětlení pro dodržování kašrutu.

---

[1] Bible, ekumenické vydání 1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Lv 11,44-45

Maimonides v tom spatřuje ovládání vlastních chutí a udržení tužeb pod kontrolou. Kašrut chápe jako zabránění požitkářství z jídla a pití a hlavně zamezení toho, aby se z potravy stala hlavní životní náplň praktikujících Židů.

Další hodnotný názor se odráží ve stanoviscích ranných rabínských učenců, kteří věřili, že důvod přežití a přetrvání židovského národa je v separatismu.

„Svatost znamená být oddělený. Být svatým lidem, pro ně znamenalo být lidem odděleným.“ [2]

Dodržování jídelních předpisů tedy znamenalo pro praktikující Židy být automaticky oddělen od ostatních národů. Nemohli se volně pohybovat ve společnosti a žít společenským životem, neboť to často znamenalo i společné stolování.
Rabíni chápali toto stanovisko až do krajnosti, když stanovili,

„ pokud s nimi nemůžeme společně jíst, naši synové si nebudou brát jejich dcery a judaismus bude uchován.“ [3]

---

[2] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.85, ISBN 0-8246-0256-0

[3] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.85, ISBN 0-8246-0256-0

Základní nástin halachických pravidel, týkajících se kašrutu uvádí Rambam ve svém kompendiu Mišne Tóra, v traktátu Ma'achalot asurot.

„Halachická pravidla zakázaných pokrmů; celkem 28 micvot, z toho 4 micvot pozitivní (ase) a 24 micvot negativních (lo-ta'ase), zde je jejich detailní výpis:
1. Budeš zkoumat znamení dobytka a divoké zvěře a rozlišíš mezi čistým a nečistým.2. Budeš zkoumat znamení na ptactvu. 3. Budeš zkoumat znamení na kobylkách. 4. Budeš zkoumat znamení na rybách. 5. Nebudeš jíst nečistý dobytek a nečistou divokou zvěř. 6. Nebudeš jíst nečisté ptáky. 7. Nebudeš jíst nečisté ryby. 8. Nebudeš jíst okřídlené hemžící se živočichy (létající hmyz). 9. Nebudeš jíst havěť, která leze po zemi. 10. Nebudeš jíst plazy. 11. Nebudeš jíst červy z plodů, když vylezou z plodů na vzduch(ven). 12. Nebudeš jíst vodní havěť. 13. Nebudeš jíst mršinu. 14. Nebudeš mít prospěch z ukamenovaného býka. 15. Nebudeš jíst roztrhané zvíře. 16. Nebudeš jíst žádný orgán, který byl useknut živému zvířeti 17. Nebudeš jíst krev. 18. Nebudeš jíst tuk (chelev) z rituálně čistých zvířat. 19. Nebudeš jíst stehenní šlachu. 20. Nebudeš jíst maso s mlékem. 21. Nebudeš jej s ním vařit.22. Nebudeš jíst chléb z nové úrody. 23. Nebudeš jíst zrní pražené v peci z nové úrody.24. Nebudeš jíst čerstvé zrní z nové úrody. 25. Nebudeš jíst z orly (plody ze stromů dokud neuplynou 3 roky od jeho zasazení). 26. Nebudeš jíst plody z vinice, která byla osázená dvojím druhem. 27. Nebudeš jíst potraviny, ze kterých nebyly odvedeny desátky. 28. Nebudeš pít víno úlitby. (víno gójů)" [4]

[4] Moše ben Maimmon (Rambam), Mišne Tora, traktát Ma'alachot asurot, 12.století

Učenci se také přiklání k vysvětlení, že ten kdo jí maso zakázaných zvířat si osvojuje jejich základní neodmyslitelné vlastnosti. A tyto vlastnosti postupně ovlivňují psychický a fyzický rozvoj daného člověka. Lidské chování je tedy přímo závislé na tom, co dotyčná osoba přijímá za potravu, jde-li o predátora či pasivního živočicha, je-li to zvíře čisté či nečisté.

Toto vysvětlení se zdá být aspoň trochu racionální, ale co se týče konzumace směsi masa a mléka, zde nejasnost stále přetrvává. Musíme si tedy vystačit s výrokem, který uvádí Talmud: *„všechna přikázaní byla ustanovena za účelem rozvíjení židovské vnitřní disciplíny, která mu umožnila vykonávat vůli jeho Stvořitele, a ustanovila řádné vztahy uvnitř společnosti"*, takto uvádí ve své publikaci Hamitbach ha-jehudi, Rafael Abraham Cohen Soae.[5]

Rambam se taktéž pokusil vysvětlit, již výše zmíněný zákaz konzumace směsi masa a mléka. Uvádí, že Tóra se nás snaží držet co nejvíce vzdálené od modloslužebníků, kteří přinášeli za oběť maso vařené v mléce. [6]

V Minchat Chinuch je opět obdobná zmínka, že šlo o běžnou praxi mezi modloslužebníky. Navzdory tomu, že šlo o směs velice rozdílné podstaty a přestože pocházela z běžných zdrojů, jí byly připisovány esoterické účinky.

---

[5] Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen, Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael

[6] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 23,19; Dt 14, 21; Ex 34,26

2.1 Zákazy vyplývající z Tóry (mi-de-orajta)

Tóra opakuje třikrát verš *„Nebudeš vařit kůzle v mléku jeho matky*" [7], který poukazuje na tři rozdílné zákazy, jež z tohoto verše vyplývají. Jedná se tedy o pasáže z Ex 23,19 ; Dt 14, 21; Ex 34, 26. Zákazy se týkají společného vaření mléka a masa, konzumace směsi mléka a masa, a taktéž zakazují mít z této uvařené směsi užitek.

Všechny živočišné produkty (kromě mléka a ryb) považujeme za maso, v souvislosti s již výše zmíněným zákazem. Jedná se taktéž o tuk, chrupavky, pojivové tkáně, kůži a jiné části mršiny, i všechny tyto součásti jsou považovány za maso, tudíž i na ně se zákaz vztahuje.
Stejně tak i šťáva, která se uvolňuje z masa před či během vaření.

Obdobně je to u mléka, pod které spadají i všechny mléčné produkty jako je máslo, podmáslí, syrovátka, tvaroh, smetana, laktóza a ostatní produkty vyrobené na bázi mléka.
Sýry, jogurty, kyselá smetana, které jsou vyráběny ať už z plnotučného či odtučněného mléka, se taktéž řadí do této kategorie.[8]

---

[7] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 23,19;
Dt 14, 21; Ex 34,26

[8] Jore Dea, Šulchan Aruch 87,1

2.1.1. Zákaz týkající se vaření mléka a masa

Akt vaření mléka a masa jako jedné společné směsi je přísně zakázán, ať už je důvod vaření jakýkoliv.

Kur Hamivcham uvádí příklad, je zakázáno nalít vroucí mléko (od 45°C) na maso, i přestože maso bude vyhozeno. Je to zdůvodněno tím, že vnější vrstva masa je považována za uvařenou v mléce.[9]

Taktéž je vhodné se vyvarovat zanechávání masitých a mléčných zbytků společně v jednom dřezu, poněvadž kdyby došlo k zalití horkou vodou (45°C a více), znamenalo by to opět společné vaření, které je zakázáno. V dnešní době je i horká voda z vodovodního kohoutku považována za dostatečně vroucí, aby došlo k porušení tohoto zákazu.

Stejně tak i lékařské či vědecké pokusy jsou zakázány, kdyby při nich mělo dojít ke společné tepelné úpravě mléčných a masitých produktů.

I v případě, kdyby došlo k neúmyslnému smíchání při dětské hře, i na tento případ se aplikuje zákaz vyplývající z Tóry.

---

[9] Kur Hamivchan 41, 22 - from Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen

2.1.2. Zákaz týkající se společné konzumace mléka a masa

Je zakázáno jíst uvařenou směs mléka a masa, nehledě na to jak byla směs vařena. Tento zákaz se aplikuje i na takovouto směs uvařenou nežidem.[10]

2.1.3 Zákaz čerpání užitků ze společné směsi mléka a masa

Nelze čerpat užitek ze směsi společně uvařeného mléka a masa, bez ohledu na to jak byla vařena. Jakákoliv vařená směs musí být zničena. Lze použít 3 způsoby zničení:

1. pohřbením směsi
2. vyhozením směsi do moře
3. spláchnutím směsi do toalety

Je taktéž zakázáno tuto směs vyhodit do odpadků, je-li zde nějaká šance, že by mohla být sežrána zvířaty. [11]

Vařená směs mléka a masa nesmí být též použita:

1. ke krmení zvířat
2. jako hnojivo
3. jako dar nežidovi, i když jej neznáme
4. jako část podniku ze kterého plyne užitek, včetně částečného vlastnictví nekošer restaurace [12]

Všechny výše uvedené zákazy vyplývající z Tóry, se vztahují na maso, které pochází z rituálně čistých domácích zvířat.

---

[10] Šulchan aruch 87,6

[11] Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen, Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael, str. 33

[12] Kur Hamivchan str.17, Zivche Cedek 87, 2 - from Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen

2.2 Zákazy pocházející od rabínských autorit (mi-de-rabanan)

K tomu, aby nedocházelo k přestupování a obcházení zákazů vyplývajících z Tóry, vytvořily rabínské autority „plot". Tento „plot" je nazván **Isurim de-rabanan** tzn. zákazy pocházející od rabínských autorit.

Tóra zakazuje vařit mléko s masem domácích zvířat, taktéž jíst tuto směs a čerpat z takovéto směsi užitek. Rabínské autority toto nařízení ještě rozšířily, o zákaz vaření a konzumace masa divoké zvěře a kuřat, protože jejich maso je též nazýváno masem. Mezi další zákaz, který byl rozšířen rabínskými autoritami se řadí zákaz pití mléka či konzumace mléčných produktů během jedení masa i za předpokladu, že nedojde ke smísení masa a mléka.[13] Nebo taktéž zákaz konzumace chleba upečeného nežidem, ale k tématu židovského chleba se vztahuje mnoho výjimek a komentářů.[14]

Další nařízení pocházející od rabínských autorit se týká přísné separace nádobí používaného na mléčné produkty (jid.***milchig***) a na masité produkty (jid.***flajšig***), nutnosti odděleného skladování a oddělení dřezů při mytí. V dnešní době se tento požadavek vztahuje i na oddělené lednice a mrazící boxy.

---

[13] Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen, Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael, str. 40

[14] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek I., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 166

2.2.1 Úplný seznam rabínských zákazů

Mezi zákazy stanovené a rozšířené rabínskými autoritami se řadí následující:

1. a) Zákaz vaření masa rituálně čisté divoké zvěře s mlékem.
   b) Zákaz konzumace vařené směsi mléka a masa rituálně čisté divoké zvěře.
   c) Zákaz vaření masa drůbeže s mlékem.
   d) Zákaz konzumace vařené směsi mléka a masa drůbeže.

2. a) Zákaz konzumace nevařené směsi mléka a masa.
   b) Zákaz konzumace mléka a masa současně.

3. a) Zákaz **melichy** tzn. nasolování masa společně s mlékem. Což znamená, když maso a mléko přijdou do kontaktu ve stejnou dobu, kdy bylo maso zpracováváno solením.
   b) Zákaz konzumace mléka a masa, které byly nasolovány společně.

4. a) Zákaz společného namáčení masa a mléčných výrobků, které trvá více než 24 hodin.
   b) Zákaz konzumace masa a mléčných výrobků, které byly namáčeny společně.

5. a) Zákaz konzumace mléčných výrobků, které přišly do kontaktu se šťávou z masa, která z něj přirozeně vytékala.[15]

---

[15] Kur Hamivchan str.18; Kaf hachaim 87,24; Isur veheter str.73 – from Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen

2.2.2 Čerpání užitků z nepovolených směsí dle rabínských autorit

Když rabínské autority rozšířily rozsah zákazů týkajících se kašrutu, zakázaly pouze konzumaci a vaření dodatečných směsí Židům. Povolily však čerpání užitků z těchto směsí za podmínky, že nebyla určena ke konzumaci Židům. Je-li tedy např. kuře neúmyslně uvařeno společně s mlékem je povoleno takovouto směs prodat nežidům.

Navíc je taktéž povoleno, výše zmíněné směsi úmyslně vyrábět a čerpat z nich užitek, ovšem za předpokladu, že důvodem jejich výroby bylo něco jiného než konzumace Židy. Proto je tedy přípustné, za určitých okolností vařit drůbež v mléce, která je následně určena ke konzumaci nežidům.[16]

2.2.3 Pohled rabínských autorit na různé způsoby úpravy masa a mléka

Výrok z Tóry *„Nebudeš vařit kůzle v mléku jeho matky*" jasně ukazuje, že vaření je způsob úpravy, který byl zakázán. Ale pohled **poskim** tzn. decizorů ve věcech halachy, se poněkud liší, není totiž zřejmé, jestli termín *„levašel*" zahrnuje i jiné způsoby úpravy jako je smažení, grilování a pečení. Je tedy nejasné, zda-li je smažení, grilování a pečení zákaz, který vychází už přímo z Tóry nebo je až zákazem mi-de-rabanan. Ovšem další způsoby tepelného zpracování jsou již zakázány rabínskými autoritami. [17]

---

[16] Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen, Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael, str. 43

[17] Jore Dea 87:1, Rama, Šulchan Aruch 81:8

Rozdílný názor spočívá na čerpání užitku ze směsi masa a mléka, která byla neúmyslně buď smažena, pečena či grilována. Obecné rozhodnutí je, že se z takovéto směsi užitek nečerpá. Pokud ovšem nejde o velkou finanční ztrátu, která by tímto vznikla. V tomto případě je povoleno takovouto směs prodat nežidovi.

Ale vždy je potřeba v takto sporném a složitém případě konzultace příslušné rabínské autority, aby rozhodla jestli je finanční ztráta opravdu v takovém rozsahu, že je možné ze směsi čerpat užitek. [18]

Ani Tóra ani rabínské autority nezmiňují mísení mléka s rybami jako zákaz, který by se aplikoval na nepovolenou směs mléka a masa. Tudíž je potřeba rozeznávat mezi tzv. **minhagim** tzn. zvyklostmi, jednotlivých aškenázských a sefardských komunit (např. u sefardských komunit je zvykem jíst rybu podávanou s máslem). [19]

---

[18] Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen, Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael, str. 44

[19] Rafael Abraham Cohen Soae: The Kosher Kitchen, Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael, str. 44

2.3 Vysvětlení pojmů týkajících se kašrutu

Pravidla stravování se postupem doby taktéž měnila a vyvíjela, o čemž svědčí příběh z Bible, kdy Abraham hostí tři poutníky, kteří mu přinášejí zprávu o jeho budoucím synu Izákovi.

„Abraham rychle odběhl do stanu k Sáře a řekl: „Rychle vezmi tři míry bílé mouky, zadělej na podpopelné chleby.“ Sám se rozběhl k dobytku, vzal mladé dobytče a dal mládenci, aby je rychle připravil. Potom vzal máslo a mléko i dobytče, jež připravil a předložil jim to.“ [20]

Jak je zřejmé z tohoto příběhu Abraham pravidla oddělování mléčné a masité stravy nepraktikoval, což je v rozporu se zásadou *„levašel“*, která je poprvé zmíněna v Ex 23:19. Tento příběh tedy svědčí o explicitním vývoji, který se týká stravování, předpisů a hlavně pojmů spojených se stravováním.

2.3.1 Pojem כשר (kašer)

Hebrejský pojem **kašrut** doslova „rituální způsobilost“. Odvozeno od kořene **כשר**, které v překladu znamená *přijatelný, býti prospěšný, způsobilý* [21]. Tímto termínem se v halaše označuje vše, co je v souladu s rituálními předpisy (tzn. týká se všech rituálně způsobilých předmětů určených k náboženské praxi např. mezuza, tefilin, svitek Tóry atd.). U košer potravin tedy rozumíme, že jsou způsobilé ke konzumaci dle halachických předpisů.

---

[20] Bible, ekumenické vydání 1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha,Gn 18,6-8

[21] Blahoslav Pípal: Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu, Kalich, Praha, 2006, str.77, ISBN 80-7017-029-8

2.3.2. Pojem טרפה (trefa)

Výraz **trefa** označuje maso rituálně čistého zvířete, které bylo rozsápáno, zemřelo na následky poranění či nemoci a je tudíž nezpůsobilé ke konzumaci židy. Je odvozeno od kořene **טרפ**, který je překládán jako *rozsápat, přinést úlovek, utrhnout.*

2.3.3. Pojem נבלה (nevela)

Hebrejské slovo nevela je překládáno jako *mršina, zdechlina, mrtvola*, jde o živočicha, který zemřel přirozenou smrtí, při nehodě, pohromě nebo byl zabit jiným predátorem, ale nebyl rozsápán. Stejně tak, jako je zakázáno konzumovat zvíře, které by bylo trejfe, totéž pravidlo platí u zvířete, které je nevela. Je tedy jasné, že oba pojmy jsou si velice blízké.

2.3.4. Pojem שחיטה (šchita)

Jedná se o předepsanou rituální porážku rituálně čistého dobytka a ptáků. Je ale nutné uvést, že Bible nezná šchitu jako nábožensky způsobilou porážku vykonávanou z důvodu kašrutu.

V dnešní době pod pojmem *šchita* čistě spatřujeme jen rituálně provedenou porážku, která vychází z přísného kritéria, které stanovuje, že je zakázáno požívat krev. Toto pravidlo je opět vyvozeno z Bible a to hned z jedné z prvních kapitol, verš Gn 9,4:

„Jen maso oživené krví nesmíte jíst.“ [22]

---

[22] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Gn 9,4

A další potvrzení, že krev je zapovězena ke konzumaci všem židům, objevíme v Lv 3,17; 7,26-27; 17,10-14; Dt 12,23-25. Celá záležitost týkající se rituální porážky se odvozuje z Bible, dvanácté kapitoly Deuteronomia, verš Dt 12,21:

„ Když bude od tebe daleko místo, které Hospodin tvůj Bůh, vyvolí, aby tam spočinulo jeho jméno, porazíš kus ze svého skotu či bravu, který ti dal Hospodin, jak jsem ti přikázal, a budeš jíst ve svých branách zcela podle své chuti." [23]

Odtud se zrodila všechna nařízení týkající se rituální židovské porážky, tvrdí ve své publikaci o šchitě S. Lieben. [24]

Rituální porážka vyžaduje, dodržení řady pravidel, aby správně poražený dobytek či drůbež, byly způsobilé ke konzumaci. Mezi jedno z hlavních pravidel se řadí přítomnost **šocheta** tzn. profesionálního řezníka.

Na osobnost šocheta jsou kladeny velké nároky, týkající se jeho psychické a fyzické kondice, jeho příkladné zbožnosti, neposkvrněného charakteru a znalosti všech zákonů spojených se šchitou. Je taktéž nutné, aby prošel řádným zkušebním obdobím, kdy nabyde veškeré praktické znalosti, které potřebuje pro výkon rituálních porážek. Na závěr učednického období, obdrží každý šochet osvědčení o způsobilosti vykonávat svou praxi.

Šchita je tedy považována za jeden z nejhumánnějších způsobů zvířecí porážky vůbec. Četné výzkumy prokázaly, že poražené zvíře po provedeném řezu upadá do bezvědomí a netrpí, jak by se na první pohled mohlo zdát.

---

[23] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Dt 12,21

[24] S.Lieben: Shechitah, Union of Orthodox Jewish Congregations of America, 1929,NY

2.3.5.Pojem פרוה (parve)

Parve je termín nejistého původu, který označuje neutrální potraviny, jež je možné konzumovat jak s mléčnou stravou (jid.***milchig***) tak se stravou masitou (jid.***flajšig***).
Znamená to tedy, že parve potraviny se neřadí ani do mléčných ani do masitých produktů.

Mezi tyto potraviny patří, vejce, všechny druhy ovoce a zeleniny,luštěniny, čaj, káva a další. Ačkoliv ryby taktéž patří mezi parve potraviny, není dovoleno je vařit s masem. Rabínské autority tento zákaz zdůvodňují tím, že tato kombinace není zdraví prospěšná. V případě, že je ryba podávána jako první chod v masitém jídle, je nutné ji oddělit od hlavního pokrmu polévkou či nápojem.[25]

Jako důkaz, že všechny rostlinné produkty jsou povolené ke konzumaci od pradávna, nám může sloužit verš z knihy Genesis, Gn 1,29:

„B-h také řekl:"Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm." [26]

---

[25] Ja'akov Newman, Gavri'el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 136, ISBN 80-900895-3-4

[26] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Gn 1,29

2.4 Popis a rozdělení povolených a zakázaných živočichů a jídel

Nařízení a pravidla týkající se kašrutu jsou velmi komplexní a rozsáhlá. Existuje zde mnoho omezení, která je nutno dodržovat, aby nedocházelo k porušování předpisů mi-de-oraita či mi-de-rabanan. Od každého praktikujícího žida se tedy vyžaduje důkladná znalost těchto pravidel. V případě, že by došlo k pochybnostem či nejasnostem, je za potřebí daný problém konzultovat s příslušnou rabínskou autoritou.

2.4.1. Rituálně způsobilá a nezpůsobilá zvířata

Bible označuje rituálně způsobilé živočichy termínem ***tahor***, což znamená čistý a nezpůsobilé termínem ***tame***, který překládáme jako nečistý. Toto první rozlišení nacházíme v noachickém přikázání, Gn 7,2:

„Ze všech zvířat čistých (ha-behema-ha-tehora) vezmeš s sebou po sedmi párech, samce se samicí, ale ze zvířat, která nejsou čistá, jen po páru, samce se samicí.“ [27]

[27] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Gn 7,2

2.4.2 Savci

Jedno ze základních rozlišovacích kritérií nacházíme v knize Deuteronomium, Dt 14,4-6:

„Smíte jíst tato zvířata: býka, ovci a kozu, jelena, gazelu, daňka, kozorožce, antilopu dišona, tura stepního a divokou kozu, zkrátka všechna zvířata, která mají kopyta rozdělená tak, že jsou obě kopyta úplně rozpolcená, přežvýkavce mezi zvířaty; ty jíst smíte.“ [28]

Z této citace tedy jasně vyplývá, že je povoleno konzumovat domestifikované či divoce žijící sudokopytníky, kteří se řadí mezi býložravce. Mezi dalšími kritérii je potřeba zmínit nutnost řezáků na horní čelisti, žaludek skládající se ze čtyř částí a buď pevné či duté rohy.

V případě, že živočichové splňují pouze jedno z výše uvedených kritérií nelze je považovat za rituálně čistá zvířata a proto jsou zapovězeni. Důkaz nalezneme opět v knize Deuteronomium, verš Dt 14,7-8:

„ Z přežvýkavců, z těch, co mají kopyta rozdělená rozpolcením, nesmíte však jíst velblouda, zajíce a damana. Jsou to přežvýkavci, ale kopyta nemají úplně rozdělená; budou pro vás nečistí. Ani vepře; má sice kopyta rozdělená, ale nepřežvykuje; bude pro vás nečistý (tame). Jejich maso nesmíte jíst, jejich zdechliny se nedotknete.“ [29]

---

[28] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Dt 14,4-6

[29] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Dt 14,7-8

Celkem Bible vyjmenovává čtyřicet dva nečistých zvířat.[30] Lze je tedy rozdělit do několika kategorií, kde můžeme názorně pozorovat, který z důvodů je diskvalifikuje ze skupiny čistých povolených zvířat.

1)Živočichové s rozdělenými kopyty, nepřežvýkaví, mezi ně řadíme např.: vepře, kance, hrocha

2)Živočichové přežvykující, ale jejichž kopyta nejsou rozdělená, zde bychom mohli uvést např.: velblouda, lamu

3)Živočichové s pevnými kopyty, zde zmíníme např.:koně, mulu, osla, zebru, onagera (asijský divoký osel)

4)Živočichové masožraví, např.: kočka, lev, leopard, pes, vlk, šakal, liška, hyena, medvěd

5)Ostatní savci, kteří nejsou ani přežvýkavci ani nemají rozdělená kopyta, zde ku příkladu řadíme: zajíce, opici, damana, myš, netopýra, krysu, slona, velrybu

Pro úplnost, výčet povolených zvířat je následující: skot, buvol, koza, ovce, kozorožec, gazela, jelen, antilopa, divoká koza.

---

[30] Encyclopedia Judaica, Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, Jerusalem, sv.6, str.27, ISBN 965-07-0396-9

2.4.3 Ptáci

Výstižnou zmínku o zakázaných druzích ptáků nacházíme v první kapitole knihy Leviticus, Lv 11,13-19:

„Z létajících živočichů budete mít v opovržení tyto, nesmějí se jíst, jsou hodni opovržení:orla, orlosupa a mořského orla, luňáka a různé druhy jestřábů, všechny druhy havranů, pštrosa, sovu, racka a různé druhy sokolů, kulicha, kormorána a výra, sovu pálenou, pelikána a mrchožrouta, čápa a různé druhy volavek, dudka a netopýra" [31]

V citaci z Lv 11,13-19 se uvádí dvacet druhů rituálně nečistých ptáků. Obdobný výčet lze nalézt ve čtrnácté kapitole Deuteronomia, Dt 14,12-18, kde je vyjmenováno dvacet jedna druhů(zde je navíc zahrnut kormorán) ptáků.

Z tohoto biblického seznamu rabínské autority zkompilovaly úplný přehled čtyřiadvaceti rituálně nečistých ptáků. Taktéž všichni draví ptáci, živicí se ulovenou kořistí spadají do kategorie nečistých živočichů, např. sup, orlovec říční, luňák, sokol, havran, jeřáb.

Bible vůbec neuvádí seznam rituálně čistých ptáků ani typické znaky, kterými se vyznačují. V Mišně Chulin 3,6 již najdeme konkrétnější charakteristiku:

„Znaky dobytka a divoké zvěře jsou v Tóře řečeny. Ale znaky ptáků (v Tóře) řečeny nejsou. Ale takto učí mudrci: Každý pták, který trhá (drápy) je rituálně nečistý.

---

[31] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Lv 11,13-19

Každý, který má přídavný dráp a ten, který má vole a jeho vole lze oškubat je rituálně čistý. Rabi Eliezer říká jménem rabi Cadoka: Každý pták, který se rozkročuje je rituálně nečistý." [32]

V dnešní době se vychází ve většinách komunit z tradice, kde se uplatňuje pravidlo ***minhag mevatel halacha*** tzn. zvyk ruší halachu. Diskuzi na toto téma nalezneme i v Babylónském Talmudu v traktátu Chulin 63b, kde rabi Izák říká, že v záležitosti konzumace rituálně čistých ptáků se spoléháme na tradici. V některých německých komunitách se považuje bažant za rituálně čistého ptáka, přestože jinde je shledán jako rituálně nezpůsobilý.

Na základě výroku z Babylónského Talmudu, traktátu Bechorot 7a-b:*„Všechno co pochází z nečistého je nečisté a všechno co pochází z čistého je čisté.*" [33], můžeme tedy vyvodit, že i vejce od rituálně nečistých ptáků jsou rituálně nezpůsobilé. Ale i zde může nastat výjimka a vejce čistého ptáka se může stát nezpůsobilým ke konzumaci. Tento případ nastane, když je vejce oplodněno tzn. po otevření je uvnitř patrná krvavá tečka.

Šulchan Aruch popisuje jak máme přesně postupovat v takovéto situaci, v kapitole Jore Dea 66,2-3:

„Co se týče krve ve vejcích. Jestliže je známo, že se (v tom vejci) vyvíjí kuřátko (tak pokud ho někdo sní) prohřeší se tím. Ale pokud není známo, že se v něm vyvíjí kuřátko, neproviní se tím (že ho snědl) , ale mudrci to zakazují.

---

[32] Babylónský Talmud, Mišna Chulin 3,6, 5.století

[33] Babylónský Talmud, traktát Bechorot 7a-b, 5.století

Jestliže se stane, že by na vajíčku byla stopa krve (dotyčný) krev odstraní a (smí) sníst zbytek, ale to se týká pouze případu, že krev byla v bílku.(to znamená, že musí bílek odstranit a smí sníst zbytek, tedy žloutek). Ale jestliže by se krev nacházela ve žloutku, celé vejce je zakázané." [34]

Existuje řada diskuzí a názorů mezi rabínskými autoritami, jeden dokonce uvádí, že pokud vejce pochází od slepice, v jejímž chovu se nevyskytuje žádný kohout a ve vejci je nalezena ona krvavá stopa je ji tedy možné odstranit a vejce konzumovat. [35]

2.4.4 Ryby

Bible vyjmenovává v jedenácté kapitole knihy Leviticus za jakých podmínek a jaké ryby lze konzumovat, uvádí taktéž výčet zapovězených živočichů, Lv 11,9-12:

„Ze všeho, co je ve vodě, smíte jíst toto: Všechno ve vodách, v mořích a potocích, co má ploutve a šupiny, smíte jíst. Z veškeré vodní havěti v mořích a potocích, ze všech živočichů, kteří jsou ve vodách, bude pro vás hodné opovržení všechno, co nemá ploutve ani šupiny. Budou pro vás hodni opovržení. Nesmíte jíst jejich maso a jejich zdechliny budete mít v opovržení. Všechno ve vodě, co nemá ploutve budete mít v opovržení." [36]

---

[34] Šulchan Aruch, Jore Dea 66, 2-3

[35] Encyclopedia Judaica, Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, Jerusalem, sv.6, str.27, ISBN 965-07-0396-9

[36] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Lv 11,9-12

Je tedy jasné, že veškeří korýši, měkkýši, vybrané druhy ryb a jiní vodní bezobratlí živočichové jako např. raci, krabi, krevety, chobotnice, sépie, úhoři, žraloci, žáby a další, jsou zakázáni.

2.4.5 Hmyz

Bible uvádí z veškerého hmyzu pouze čtyři druhy kobylek, které mohou být konzumovány, Lv 11, 21-23:

„Jen to smíte jíst z veškeré létající havěti chodící po čtyřech, co má skákavé nohy, jimiž skáče po zemi. Smíte z nich jíst tyto: různé druhy kobylek, jako arbe, soleám, chargól a chagán. Ale ostatní létající čtyřnohá havěť bude pro vás hodna opovržení.“ [37]

Přestože jsou čtyři výše uvedené druhy kobylek povolené, většina dnešních židovských komunit je nekonzumuje z důvodu nesnadné identifikace od ostatních druhů rituálně nečistých kobylek.

V případě včel, které jsou zakázaným druhem hmyzu je potřeba zmínit, že med, který se považuje za „přenesený nektar“ je označen za povolený. Tuto diskuzi lze sledovat v traktátu Bechorot 7b.[38]

---

[37] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Lv 11,21-23

[38] Babylónský Talmud, traktát Bechorot 7b, 5.století

3. Pesach

Pesach je jeden z nejvýznamnějších židovských svátků, který řadíme mezi biblické svátky poutní,tzn.že první zmínky o jeho slavení nalézáme nejen v Tóře, ale v celém Tanachu a za existence Chrámu byla během jeho oslav povinnost vykonat pouť do Jeruzaléma a přinést sváteční oběť.

Svátek začíná patnáctého dne měsíce Nisan a trvá sedm dní v Izraeli a osm dní v diaspoře. Jde o připomínku vyjití Židů z egyptského zajetí. První a poslední den (v diaspoře první dva a poslední dva dny) jsou označovány za jom tov tzn. dny, během kterých je zakázána jakákoliv práce. Ostatní dny jsou chol ha-mo'ed tzv. polosvátky během kterých je práce povolena. [39]

Dnešní výzkumy dokazují, že okolo 99% izraelské populace do určité míry slaví tento svátek - pojídáním macesů, účastí na sváteční bohoslužbě a pořádáním sederu, uvádí ve své publikaci Alfred J.Kolatch. Je poměrně snadné porozumět tomuto fenoménu, jelikož svátek Pesach má velmi hluboké kořeny v židovské historii. Jedná se o oslavu vyjití Izraelitů z egyptského otroctví tzv. jeci'at micrajim, které nám má připomenout důležitost boje za svobodu v každé generaci.[40]
V Tóře se dokonce uvádí v Ex 12,15:

„(…)Každý, kdo by od prvního do sedmého dne jedl něco kvašeného, bude z Izraele vyobcován."

---

[39] Encyclopedia Judaica, Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, Jerusalem, sv.15, str.678, ISBN 965-07-0396-9

[40] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.182, ISBN 0-8246-0256-0

V originálním hebrejském textu se dokonce hovoří až o „vytětí duše z Izraele", při nedodržování pravidel Pesachu. Což v důsledku znamená exkomunikaci.

3.1. Název a historie svátku Pesach

Pesach bývá označován čtyřmi různými jmény, která byla určena biblickými souvislostmi.

Chag ha-Pesach je identifikován s událostmi izraelského zajetí v Egyptě, kdy nám připomíná, že Bůh „překročil" všechny izraelské domy při desáté egyptské ráně, než udeřil na vše prvorozené v Egyptě a taky oběť Pesachového beránka *(korban Pesach) před východem z Egypta a v období existence chrámu. Hebrejský výraz* פסח *(pasach) je tedy překládán jako překročit, přeskakovat.*[41]

Důkaz o „překročení" nalezneme v knize Exodus ve 12.kapitole:

„ Až Hospodin bude procházet zemí, aby udeřil na Egypt, uvidí krev na nadpraží a na obou veřejích. Hospodin ty dveře pomine a nedopustí, aby do vašeho domu vešel zhoubce a udeřil na vás. Dbejte na toto ustanovení. To je pro vždy platné nařízení pro tebe a tvé syny. Až přijdete do země, kterou vám Hospodin dá, jak přislíbil, dbejte na tuto službu. Až se vás pak vaši synové budou ptát, co pro vás tato služba znamená odpovíte: „Je to velikonoční obětní hod Hospodinův. On v Egyptě pominul domy synů Izraele. Když udeřil na Egypt, naše domy vysvobodil." Lid padl na kolena a klaněl se." [42]

---

[41] Blahoslav Pípal: Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu, Kalich, Praha, 2006, str.131, ISBN 80-7017-029-8

[42] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 12,23-27

Další zmínky, o oběti beránka se nachází na mnoha místech Tóry, např. Dt 16,1-8; Ex 34,25. Tato citace je z knihy Exodus, z 12.kapitoly, kde Hospodin přikazuje Mojžíšovi a Áronovi, vyhlásit oslavu hodu beránka :

„ Vyhlaste celé izraelské pospolitosti: Desátého dne tohoto měsíce si každý vezmete beránka podle svých rodů, beránka na rodinu.“ [43]

Chag ha-aviv v překladu „svátek jara“ je dalším označením, které Pesach spojuje se zemědělským cyklem v Izraeli a datem odchodu z egyptského vyhnanství „v měsíci aviv“.

„ Vycházíte dnes, v měsíci ábíbu.“ [44]

Chag ha-macot nebo-li svátek nekvašených chlebů je hlavním označením pro Pesach. Zdůrazňuje nám jeden ze zásadních předpisů a to pojídání macesů během trvání svátku. Jde o připomínku události před odchodem z egyptského zajetí, kdy si Židé ve spěchu připravili na cestu těsto na chléb, které jim nestačilo vykynout.

„Budeš zachovávat slavnost nekvašených chlebů. Po sedm dní budeš jíst nekvašené chleby, jak jsem ti přikázal, a to v určený čas měsíce ábíbu (to je měsíce klasů), neboť tehdy jsi vyšel z Egypta…“ [45]

---

[43] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 12,3

[44] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 13,4

[45] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 23,15

„Lid tedy vzal těsto ještě nevykynuté, zabalil díže do plášťů a nesl na ramenou.“ [45]

Zman cherutejnu je dalším názvem a označuje dobu vysvobození z egyptského otroctví a je tudíž svátkem svobody.

Dle tradice, byl ceremoniál Pesachu ustanoven Bohem jako trvalá připomínka na Boží vykoupení Jeho lidu z Egyptského zajetí.

V knize Jozue je řečeno, že Izraelité slavili svátek Pesach na hoře Gilgálu.

„Izraelci tábořili v Gilgálu. Čtrnáctého dne toho měsíce navečer slavili na Jerišských pustinách hod beránka. Druhého dne po hodu beránka začali jíst nekvašené chleby a pražené zrní z výtěžku země, právě toho dne.“ [46]

V Druhé knize Královské se líčí, že svátek byl spojen s velkou vážností v sedmém století před občanským letopočtem za vlády krále Jošijáše. Za doby kdy došlo k nalezení Knihy Zákona a celonárodní náboženské reformě.

---

[45] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 12,34

[46] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Joz 5,10-11

„Král vydal rozkaz veškerému lidu: „Slavte hod beránka Hospodinu, svému Bohu, jak je psáno v této Knize smlouvy.“ Takový hod beránka nebyl slaven ode dnů soudců, kteří soudili Izraele, ba ani po všechny dny králů izraelských a králů judských. Až v osmnáctém roce vlády krále Jošijáše se v Jeruzalémě slavil takový Hospodinův hod beránka.“ [47]

Jak dalece bylo až zjištěno, Pesach byl slaven po celou dobu trvání druhého Chrámu. Dle Josefa Flavia bylo v roce 65 o.l během Pesachových obětin v Jeruzalémě přítomno okolo 3 miliónů účastníků (Válka židovská,2:280).

Slavení svátku Pesach tak jak jej známe z Bible, končí rokem 70 o.l. tj. zničením druhého Chrámu. Ale ještě v dnešní době existuje etnicko-náboženská skupina Samaritánů, která stále provádí Pesachovou oběť na hoře Gerizim nedaleko Šekemu.
Jedná se o etnikum, které se považuje za legitimní potomky kmene Efrajim, Menase a Lévi a dle posledního sčítání v roce 2007 čítá 721 lidí. [48]

Samaritáni považují všechna biblická pravidla týkající se oběti beránka v Egyptě jako aplikovatelná na jakoukoliv dobu tzn. i současné 21.století. [49]

Zájemcům o bližší informace doporučuji prostudování článku, popisujícího průběh samaritánský oslav Pesachu z roku 1907 na internetu viz. http://www.sacred-texts.com/journals/oc/sp.htm

---

[47] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, 2Kr 23,21-23

[48] http://en.wikipedia.org/wiki/Samaritan

[49] Encyclopedia Judaica, Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, Jerusalem, sv.15, str.678, ISBN 965-07-0396-9

4. Zákonitosti Pesachu

Tuto kapitolu bych ráda věnovala překladu z Mišne Tora. Jelikož se jedná o výstižný popis halachy během Pesachu, kterou Rambam mistrně vystihl právě v následujících šesti kapitolách oddílu Hilchot Chamec u-Maca, který je součástí knihy Sefer Z'manim.

I.kapitola:

1. „Každý, kdo od začátku noci patnáctého dne až do konce dvacátého prvního dne Nisanu schválně pojí chamec v míře jedné olivy, musí být exkomunikován, neboť je řečeno: „Každý, kdo pojí chamec, i vyťata bude..." Pokud to učinil omylem, tak je povinen přinést stanovenou oběť za hřích. Není žádného rozdílu mezi tím, kdo pojedl a mezi tím, kdo přechovával a pil.

2. O Pesachu je zakázáno mít z chamecu užitek, neboť je řečeno: „chamec nesmí být pojídán." to znamená, že se na něj nevztahuje povolení konzumace. Ten, kdo o Pesachu nechá ve svém prostoru chamec, i kdyby ho nejedl překračuje dva zákazy, neboť je řečeno: „Na tvém vymezeném místě nebude kvas k vidění." a je řečeno: „Chamec se nebude nacházet ve vašich domech." Do příkazu kvašeného spadá i zákaz kvásku, který používáme ke kynutí.

3. Netrestáme bičováním kvůli příkazu „nebude k vidění" a kvůli „nebude se nacházet", ale pouze v případě, že kvas koupil o Pesachu, či jej vyrobil, aby s ním učinil nějaké dílo. Pokud měl chamec před Pesachem a přišel Pesach a chamec nezničil a nechal ho pod svou kontrolou, tak přestože překročil dva zákazy, tak z Tóry nepramení, že bude bičován,

neboť ho nepoužil k nějakému dílu. Bijeme ho ranami za rebelii.

4. Je navždy zakázáno mít prospěch z kvasu, který byl během Pesachu v majetku židů. A tato věc je nařízením od rabínů. Zakázali ho z toho důvodu, že překročil „nebude k vidění" a „nebude se nacházet." (Toto platí) dokonce i kdyby ho zanechal (ve svém prostoru) omylem, či z donucení, neboť není možné, aby někdo zanechal chamec během Pesachu pod svou kontrolou, aby z něj po Pesachu měl užitek.

5. Kvas, který byl během Pesachu zamíchán do nějaké jiné věci, ať už záměrně, či bezdůvodně, hle, ten způsobí, že danou věc je zakázáno pro cokoli použít. Pokud měl žid během Pesachu ve vlastnictví něco kvašeného, tak přestože je zakázáno z této věci mít prospěch, tak pokud byla smíchána, je povolené ji po Pesachu sníst a je lhostejné, zda byla smíchána se záměrem, či bezdůvodně, neboť rabíni vydali zákaz a nařízení jen co se týče samotného kvasu, ale směs je povoleno po Pesachu sníst.

6. Nejsme nuceni trestat exkomunikací, pouze v případě konzumace chamecu samotného, ale co se týče směsi kvasu, což je například babylonský chléb a médský kvas a všechny věci jim podobné, do kterých je kvas zamíchán, dotyčný je bičován, ale není exkomunikován, neboť je psáno: „Nebudete jíst žádné kvasnice." O kom je řeč? O tom, kdo snědl kvas ve směsi, přičemž kvasu bylo v míře jedné olivy a pokrmu v míře tří vajec. Tento je bičován na základě Tóry. Ale pokud ve směsi, která má míru tří vajec není tolik kvasu, aby ho bylo dle míry jedné olivy, není bičován, ale bijeme ho ranami za rebelii.

7. Ten, kdo o Pesachu pojí jakoukoli míru ze samotného kvašeného, hle toto je zakázáno z Tóry, neboť je řečeno: „Nesmí se jíst." Ale přesto není nutné ho exkomunikovat, či není nutné aby přinesl oběť, pouze v případě, že by šlo o míru jedné olivy. Toho, který schválně sní méně než je míra olivy, bijeme ranami za rebelii

8. Je zakázáno pojídat kvašené čtrnáctého dne, od poloviny dne a dále, což je sedmá denní hodina. Každý, kdo by v tomto čase jedl kvašené, je na základě Tóry bičován, neboť je řečeno: „Nebudeš nad ním jíst kvašené," což znamená nad obětí beránka. Tento verš je třeba jasně vyložit následujícím způsobem: Nebudeš jíst kvašené od hodiny, která je vhodná k porážce beránka, což jest bejn arba'im, což je poledne.

9. Mudrci zakázali jíst kvašené od začátku šesté hodiny, aby nedošlo k porušení zákazu Tóry. Od začátku šesté hodiny bude kvašené zakázáno, co se týká pojídání a prospěchu po celou šestou hodinu, a sice od rabínů a po zbytek dne od sedmé hodiny a dále je to zakázáno z Tóry. Během páté hodiny nejíme kvašené a toto rozhodnutí je z důvodu oblačného dne, abychom si snad nespletli pátou hodinu s hodinou šestou. Ale během páté hodiny nejde o zákaz čerpání prospěchu. Proto ještě nijak nenakládáme s obětí pozdvihování a s chlebem díků a s jim podobnými věcmi. Z kvašeného, které je svaté nejíme a nepálíme je, dokud nepřijde šestá hodina, tehdy zničíme vše.

10. Toto ses naučil: Je povoleno jíst čtrnáctého dne kvašené až do konce čtvrté hodiny, avšak nejíme kvašené během páté hodiny, ale čerpáme z něj užitek. A ten, kdo by pojedl během šesté hodiny, toho bijeme ranami za rebelii a bude bičován ten, kdo by pojedl od začátku šesté hodiny.

II.kapitola

1. Pozitivním příkazem z Tóry je odstranit kvas dříve, než nastane čas, kdy je zakázáno jej jíst, neboť je řečeno: Prvního dne odstraníte kvas z vašich domů. Toto je nutno jasně vyložit tímto způsobem: První znamená čtrnáctý den. Důkazem této věci je to, co jest psáno v Tóře: Nebudeš nad kvašeným obětovat krev mé oběti. To znamená: Nezabiješ beránka, když bude ještě přítomno kvašené. Zabití beránka připadá na čtrnáctý den po poledni.

2. O jakém odstranění se v Tóře mluví? Jde o to, že jej musí nulifikovat ve svém srdci, považovat jej za prach a soustředit se na to, že v jeho prostoru není vůbec nic kvašeného a že vše kvašené, co je v jeho prostoru, je jako prach a jako věc, která nemá žádné upotřebení.

3. A od rabínů je přikázáno hledat na skrytých místech a v otvorech a prozkoumat a odnést jej z celého jeho vymezeného prostoru. A od rabínů je také přikázáno hledat a odstranit kvašené v noci, na začátku noci čtrnáctého dne při světle svíčky.

4.Nehledáme při světle měsíce, ani při slunečním světle, ani při světle pochodně, ale při světle svíce. O čem je řeč? O sklepení a skrytých místech. Ale co se týče verandy, která je dobře osvětlena, tu stačí prohledat za slunečního světla. Střed dvora není třeba prohledávat, neboť tam se nacházejí ptáci a jedí vše kvašené, co tam spadne.

5. Sklep, který je uprostřed domu, jenž patří muži a jeho příteli. Tento prohledává tu část, kam až dosáhne jeho ruka a druhý prohledává tu část, kam až dosáhne jeho ruka a zbytek ve svém srdci nulifikuje. Ale co se týče sklepu, který je mezi židem a nežidem, ten neprohledává, aby neřekl, že proti němu provádí nějaké čarodějnictví, ale nulifikuje jej ve svém srdci a to stačí. Jakékoli místo, do kterého kvašené nenosíme není třeba prohledávat.

6. Sklepy, půda a střecha, balkon a chlév a kurník, stodola a skladiště vína a skladiště oleje a místo, kde dochází k opracovávání ryb, pokud z těchto míst není přinášeno na tabuli, není třeba je prohledávat, ale pouze pokud by do nich nepřinesl kvašené. Ale skladiště s alkoholem a skladiště vína a místo, kde opracovávají malé ryby a dřevník a skladiště se solným lákem a sklepy, které jsou uprostřed domu a jim podobné je třeba pohledat, neboť jsou to uzavřené prostory, do kterých přinášíme kvašené. Ale kdyby skutečně věděl, že tam kvašené nepřinesl, není třeba prohledávat. A když prohledává sklep, kde jsou do řad seřazené nádoby, prohledává dvě vnější řady, což znamená horní a tu, která je pod ní.

7. Neobáváme se, že by lasička vzala kvašené a odvlekla by ho na místo, kam kvašené nedáváme, neboť kdyby se tato obava šířila od domu k domu, šířila by se i od města k městu a této věci by nebylo konce. Pokud by však někdo prohledával během noci čtrnáctého dne a někde by (dříve) zanechal deset chalot a nalezl by devět, hle ten by se měl obávat a hledat podruhé, neboť to určitě vzala lasička, či myš.

8. A také, jestliže po prohledání viděl myš která vstoupila do jeho domu a v tlamičce měla kvašené, je třeba prohledávat podruhé. A kdyby nalezl uprostřed domu drobky, neřekneme, že ten krajíc už snědla a tohle jsou jen drobečky, ale obáváme se, zdali ho nezanechala ve sklepě, či ve štěrbině, totiž že by tam ty drobky mohly být, a proto prohledávání opakuje. Pokud nenalezl nic, hle, prohledává celý dům. A pokud nalezl ten krajíc, který myš vzala a přinesla našel, není třeba prohledávat.

9. Jestliže viděl nemluvně, které vstoupilo do domu a ve své ruce mělo bochník a vstoupil po něm a nalezl drobky, není třeba prohledávat, neboť si může být jisti, že ho snědlo a toto jsou drobky, které od něj padaly během toho, co jedlo, neboť nemluvně se chová tak, že během pojídání drobí, ale zvykem myší drobit není. Ale jestliže nenalezl vůbec žádné drobky, je třeba prohledávat.

10. Jestliže (někde) položil devět hromádek nekvašených chlebů a jednu kvašených a přišla myš a vzala a nevíme, zdali vzala nekvašený, či kvašený, pokud tedy vstoupila do prohledaného domu, tak je třeba prohledávat, neboť tento případ se řídí halachickým pravidlem „machce al machce"- (jedna) část převažuje nad (druhou) částí.

11. Pokud by někde byly dvě hromádky něčeho kvašeného a jedna nekvašeného a dva domy, jeden prohledaný a jeden neprohledaný a přišly by dvě myši a jedna byl vzala kvašené a druhá by vzala nekvašené a není známo, do kterého domu vstoupila ta, která vzala kvašené a stejně tak v případě, že budou dva prohledané domy a jedna hromádka něčeho kvašeného a přijde myš a vezme a není známo, do kterého domu vstoupila a stejně tak za situace, že dotyčný ví, do kterého z nich vstoupila a

vstoupil za ní a prohledal a nenalezl nic, či prohledával a nelezl bochník, ve všech těchto případech není třeba prohledávat podruhé, neboť přítomnost kvašeného není jasně prokázaná.

12. V případě, že by kdosi v rohu zanechal kvašené a našel by to v rohu jiném, či někde zanechal devět chalot a nalezl jich deset, či pokud přišla myš a vzala kvašené a je pochybnost, zdali vstoupila do tohoto domu, či ne, ve všech těchto případech je třeba prohledávat.

13. Pokud myš vstoupila do domu a kus chleba měla v tlamičce a poté odtamtud vyšla myš a měla v tlamičce kus chleba, tak konstatujeme: Ta první, která vstoupila je totožná s tou po ní, která vylezla a není třeba prohledávat. Ale pokud ta první která vystoupila byla černá a ta která vylezla byla bílá, je třeba prohledávat. Pokud do domu vstoupila myš a měla ve své tlamičce kousek chleba a vyšla odtud lasička a kus chleba byl v její tlamičce, je třeba prohledávat. Pokud odtamtud vyšla lasička a v tlamičce měla myš a kus chleba, není třeba prohledávat, neboť to je ten kousek chleba, který byl v tlamičce myši. Pokud do sklepa vlezl had a měl v tlamě kousek chleba, není dotyčný povinen přivést krotitele hadů, který by ho vynesl.

14. Pokud je nahoře na střeše něco kvašeného v míře jedné olivy, vkládáme na dotyčného povinnost přinést žebřík, aby ho sundal dolů, neboť občas shora ze střechy spadne. Pokud bylo kvašené ve studni, neukládáme na něj povinnost to vyzvednout, pouze tuto věc nulifikuje ve svém srdci a to stačí.

15. Co se týče hroudy kvašeného, která byla uplácána se záměrem, aby se na ní sedělo, pokud byl její vršek potřen jílem, hle na ni se zákaz nevztahuje a je povoleno ji užívat. Co se týče těsta, které je v prasklinách mísy, pokud je na jednom místě v míře jedné olivy, je povinen ho zničit. Ale pokud tomu tak není a bylo vytvořeno, aby se s ním vyztužil praskliny mísy, či kvůli tomu, aby se jím ucpala díra, je nepodstatné z toho důvodu, že je ho málo, ale pokud ne, je povinen ho zničit. Pokud by v ní byly na dvou místech dva kousky těsta a každý by měl míru poloviny jedné olivy a mezi nimi je nit těsta, tak vidíme, že kdokoli by pohnul těstem, pohne jimi zároveň s ním a je povinen zničit, ale pokud tomu tak není, není třeba ničit.

16. O čem je řeč? O míse. Avšak co se týče domu, dotyčný je povinen zničit i v případě, že nedochází k jejich pohybu, pokud nití těsta pohne, neboť se občas může stát, že dojde k jejich shromáždění. Pokud by bylo v domě něco kvašené v míře poloviny jedné olivy a druhá polovina olivy by byla v horním patře, či pokud by byla polovina olivy v domě a druhá polovina na verandě, či pokud by byla polovina olivy v místnosti a poloviny olivy v místnosti, která je bližší středu domu, tak protože tyto poloviny lnou ke zdem, či ke stropům, či k podlahám, není třeba ničit, pouze je nulifikuje ve svém srdci a to stačí.

17. Ten, kdo pronajme čtrnáctého dne dům, hle je možno předpokládat, že byl prohledaný a není třeba se ptát. Jestliže pronajímatel potvrdil, že nehledal a nějaká žena, či dítě řeknou: „Hle, prohledali jsme jej," hle jsou důvěryhodní. Neboť ve vztahu ke spálení kvašeného je důvěryhodný každý, dokonce i ženy, otroci a děti, ale co se

týče dítěte, musí to být takové dítě, které má dostatek rozumu k prohledávání.

18. Co se týče toho, když někdo pronajímá dům svému příteli, pokud do čtrnáctého dne nepředal klíč, prohledávání je na pronajimateli. Jestliže ale předal klíč před začátkem čtrnáctého dne, tak je prohledávání na nájemci. Co se týče osoby, která pronajme dům s tvrzením, že je prohledaný a zjistí se, že prohledaný není, povinnost prohledávat je na nájemci a nejedná se o podvodný prodej a to dokonce ani na místech, kde prohledávají za odměnu, neboť hle, on vykonává micvu.

19. Ten kdo vyráží na moře, či odchází s karavanou během třiceti dnů, které předchází svátku Pesach je povinen prohledávat, pokud k odchodu dojde dříve, než třicet dní před začátkem Pesachu, není třeba pohledávat. Jestliže zamýšlel vrátit se před Pesachem, je třeba prohledávat a teprve poté odejde, neboť by se také mohlo stát, že by se vrátil na erev Pesach a už by neměl možnost kvašené zničit. Ale pokud není jeho záměrem vrátit se, není třeba prohledávat. Stejně tak, pokud někdo předělá svůj dům na skladiště a dojde k tomu během třiceti dnů, které předchází Pesachu, je třeba prohledávat a teprve poté do jeho nitra nanosí zboží. Pokud k tomu došlo dříve, než nastal třicátý den před Pesachem a jeho záměrem bylo jej před Pesachem vyklidit, je třeba prohledávat a teprve poté z něj může udělat skladiště. Pokud ale není jeho záměrem jej před Pesachem vyklidit, není třeba prohledávat.

III.kapitola

1. Když člověk prohledává a hledá během noci čtrnáctého, musí odstranit kvašené ze všech otvorů, skrytých míst a z rohů, i všechno to shromáždí a zanechá na jednom místě až do začátku šesté hodiny tohoto dne a zničí to. Ale kdyby chtěl ničit během noci čtrnáctého, ať ničí.

2. Chamec, který si ponechal během noci čtrnáctého, aby z něj jedl nazítří až do čtvrté hodiny je nutno uchovat tak, aby nebylo rozptýlené po všech místech, ale uloží ho do nádoby, či do rohu a v něm bude hlídáno, neboť kdyby v něm nebylo hlídáno a nalezli by méně, bylo by třeba je hledat a opět prohledávat, neboť by se snad mohlo stát, že je odnesly myši.

3. Pokud čtrnáctý den připadne na šabat, hledáme chamec během noci před večerem šabatu, což je noc třináctého, dáváme stranou z chamecu, abychom z něj jedli až do čtvrté hodiny dne šabatu. I uloží jej na hlídané místo a zbytek zničí před šabatem. A jestliže během šabatu po čtvrté hodině zbude nějaký chamec, nulifikuje jej a nechá jej přikrytý nádobou až do konce prvního svátečního dne i zničí jej.

4. Pokud by někdo měl mnoho bochníků a jednalo by se o truma a potřeboval by ji zničit během šabatového večera, nesmí konat tak, že by smíchal rituálně čisté s rituálně nečistými a zničil je, leč rituálně nečisté zničí samotné a rituálně čisté zničí samotné a ty u nichž toto není jasné také samotné. A z rituálně čistých dá stranou, aby je jedl, ale pouze do čtvrté hodiny dne šabatu.

5. Ten kdo nehledal v noci čtrnáctého, ať už to bylo z důvodu, že zapomněl, či to bylo úmyslně, prohledává

čtrnáctého ráno. Pokud neprohledával ráno, tak prohledává ve chvíli, kdy má dojít ke zničení kvašeného. Pokud neprohledával ve chvíli, kdy má dojít ke zničení kvašeného, tak prohledává během svátku. Pokud svátek skončil a on nehledal, hledá po svátku, aby zničil cokoli, co by bylo přítomno z kvašeného,které bylo v jeho vlastnictví během svátku, neboť je zakázáno mít z něj prospěch.

6. Pokud hledá kvašené v noci čtrnáctého, či během dne čtrnáctého, či během svátku, tak předtím, než začne hledat žehná: „Požehnaný jsi Hospodine, B-že náš, Králi světa, neboť nás posvěcuješ svými příkazy a přikázal jsi nám ničit kvašené.“ I hledá a prohledává všechna místa, do kterých nosíme kvašený chléb, jak jsme vyložili. Ale jestliže hledal po svátku, tak nežehná.

7. A když skončí prohledávání, tak pokud k němu došlo v noci čtrnáctého, či během dne čtrnáctého před šestou hodinou, je třeba nulifikovat vše kvašené, co zůstalo pod jeho autoritou a které nevidí. I řekne: Veškerý chamec, který je pod mou autoritou a který jsem nespatřil, hle to je zrušené a je jako prach. Ale pokud prohledával začátkem šesté hodiny a dále, nemůže nulifikovat, neboť hle (kvašená materie) není pod jeho autoritou, neboť je zakázáno mít z ní prospěch.

8. Proto, jestliže nenulifikoval a od šesté hodiny a dále nalezl kvašené, které pro něj bylo důležité a bylo v jeho srdci a zapomněl na něj ve chvíli ničeníní a nezničil jej, hle dotyčný překročil příkaz „nebude k vidění“ a „nebude se nacházet“, neboť hle, nezničil a nenulifikoval. Totiž nulifikace by pro něj teď neměla žádný efekt, neboť (kvašená materie) není pod jeho autoritou, ale Písmo ho chápe tak, jako kdyby (kvašené) bylo pod jeho autoritou a činí ho zodpovědným za překročení „nebude k vidění“ a „nebude se

nalézat". Je povinen jej spálit kdykoli je najde a jestliže je najde během svátku, tak je nechá zakrytý nádobou až do večera a spálí je. Pokud ale šlo o potřebu k vykonání nějakého příkazu, není třeba ji přikrýt nádobou, neboť se od ní budou všichni držet stranou.

9. Ten, kdo vyšel ze svého domu před hodinou pálení, aby vykonal nějakou micvu, či aby pojedl na hostině, která je spojena s nějakou micvou, jako například hostina zásnubní, či svatební a vzpomněl li by si, že má ve svém domě chamec, pokud se může vrátit a spálit a vrátit se ke své micvě, ať se vrátí a jestliže ne, ať nulifikuje ve svém srdci. Pokud vyšel, aby se zachránil z moci útočící tlupy, či před řeky, či před požárem, či před závalem, ať nulifikuje ve svém srdci a to stačí. Pokud vyšel kvůli tomu, že by sám něco potřeboval a vzpomněl si, že má ve svém domě chamec, ať se ihned vrátí. Kvůli jakému množství se má vrátit? Kvůli míře jednoho vejce. Pokud jde o méně, než o míru jednoho vejce, tak nulifikuje ve svém srdci a to stačí.

10. Pokud by někdo zanechal ve svém domě uválené těsto a vyšel by a poté, co vyšel by si to uvědomil a zrovna by seděl před svým učitelem a bál by se, aby snad nevykynulo dříve, než se vrátí, hle, dotyčný nulifikuje ve svém srdci dříve než vzejde. Ale jestliže už vzešlo, není nulifikace nic platná, leč již se provinil proti „nebude k vidění" a „nebude se nacházet" a je povinen ihned ničit, jakmile se vrátí domů.

11. Jak se ničí chamec? Pálí jej, či drobí a vrhá do vzduchu, nebo jej hází do moře. Jestliže by chamec byl tvrdý a moře by jej nerozpustilo rychle, hle, tak jej rozdrobí a poté jej hodí do moře. Chamec, na který se zřítil zával a nachází se na něm tři dlaně prachu, či více, hle, ten je jako zničený. Ale pokud ještě nezačala šestí hodina, je třeba nulifikovat v

srdci. Pokud by jej dal před šestou hodinou cizinci, není třeba ničit. I jestliže by jej spálil před šestou hodinou, hle, je povoleno z něj mít užitek a sice z uhlí, které je z něj během Pesachu. Ale pokud jej zničil od šesté hodiny a dále, hle, je zakázáno mít z něj prospěch a v kamnech, či ve sporáku jej nesmí využívat jako palivo. I nebude na něm péct, i nebude na něm vařit. Ale pokud pekl, či vařil, z onoho chlebu a pokrmu je zakázáno mít užitek. Stejně tak je zakázáno mít užitek z uhlí, které by z něj bylo, neboť jej zničil poté, co se na něj začal vztahovat zákaz mít prospěch.

IV. kapitola

1. Tóra (Exodus 13:7) ustanovuje:„ Nebude u tebe k vidění chamec.“ Pokud by byl zahrabán nebo byl svěřen nežidovi, nepřekročí přikázání (Ex 12:19) ustanovuje: „ kvas se nebude nalézat ve vašich domech“ Je možné říci, že se dotyčný proviní v případě, že by kvašené bylo v jeho domě, ale pokud byl daleko od jeho domu, na poli, či v jiném městě, tak se neproviní? Je možné říci, že člověk je povinen odstranit ze svého území chamec, který náleží nežidovi a nebo byl posvěcen? Následující biblický verš říká(tamtéž): „ Nebude k vidění(chamec), který by ti patřil“ . (Můžeme odvodit): Tedy pokud spatříš svůj vlastní(chamec). Nicméně můžeš spatřit (chamec) příslušející ostatním nebo ten který byl posvěcen.

2. Toto ses naučil, a sice, že chamec náležející židovi, které si ponechal ve svém vlastnictví i přestože byl schován, umístěn v jiném městě nebo byl svěřen nežidovi, způsobuje to, že přestoupí(přikázání Tóry): „ nebude k vidění“ a „ a nebude se nacházet.“ Chamec, který byl buď posvěcen nebo náleží nežidovi a je uschován ve vlastnictví žida, i přesto že by byl v jeho domě(spatřen), hle je to povoleno, jelikož není

jeho. Pokud by náležel usazenému cizinci nad kterým panuje ruka Izraelity, nenutíme ho odstraňovat chamec z jeho vlastnictví během Pesachu. Nicméně je nutné vybudovat přepažení vysoké deset dlaní před chamecem náležejícímu nežidovi, aby ho nemohl používat. (Co se týče chamecu), který byl posvěcen není toto nutné; každý se drží od posvěceného, aby nedošlo k porušení(zákazu) "meily".

3. Nežid, který svěřil svůj chamec židovi: pokud žid přijme zodpovědnost za zaplacení hodnoty chamecu v případě ztráty či ukradení — hle,je povinen ho spálit. Protože přijal za to(chamec) zodpovědnost, je tudíž považován jako by byl jeho. Pokud by však za to zodpovědnost nepřijal, může to uchovávat u sebe a po skončení Pesachu z něj může jíst, neboť je vlastnictví nežida.

4. Pokud by nežid, nutil žida k uschování chamecu: tak pokud dotyčný žid ví, že by jej musel zaplatit, pokud by došlo ke ztrátě nebo byl ukraden, tedy tlačí ho a nutí ho, aby zaplatil, i přestože nepřijal zodpovědnost, hle je povinen ho spálit. Neboť, hle je to chápáno, jako by byl jeho, neboť ten který ho nutil jej činí zodpovědným.

5. Žid, který dá svůj chamec nežidovi jako zálohu za dluh a řekne mu: „ Pokud nepřinesu peníze od dneška do nějakého dne, nabudeš chamec(zpětně) od současného okamžiku," hle, chamec je považován za vlastnictví nežida a po Pesachu je povolen. Toto se týká případu, kdy ono stanovené datum bylo před Pesachem. Avšak, pokud by mu neřekl: „nabudeš chamec(zpětně)od současného okamžiku," tento chamec je považován za předmět svěřený nežidovi a je zakázáno mít z něj užitek po Pesachu.

6. Žid a nežid spolu cestují společně na lodi a žid má v ruce chamec. Když nastane pátá hodina (dne čtrnáctého Nisanu),hle, prodá jej nežidovi nebo mu ho dá jako dar a po Pesachu si jej od něj opět vezme, s výjimkou případu, že mu je dá jako upřímný dar.

7. Žid může říct k nežidovi: „ Raději než bys koupil (chamec) v hodnotě 50 šekelů (mana) , přijď a kup (chamec) v hodnotě dvě stě(dinárů)...Raději než bys koupil od nežida, přijď a kup od žida. Možná budu potřebovat (chamec) a koupím ho od tebe po Pesachu.“ Nicméně, nesmí mu (chamec) prodat či dát za nějaké podmínky (při určení podmínky, podmínečně). Pokud takto učiní, přestoupil (přikázání): „ nebude k vidění“ a „ a nebude se nacházet.“

8. (Člověk), který vlastní směs chamecu přestoupil (přikázání): „ nebude k vidění“ a „ a nebude se nacházet,“ jde například o lák, babylónský chléb či médský kvas, které se vyrábí z mouky, a jim podobné, co se týče věcí ke konzumaci Avšak substance, která obsahuje směs chamecu, ale není vhodná ke konzumaci, smí být držena během Pesachu.

9. Jak se (posledně zmíněná zásada) uplatňuje? Žlab koželuhů do kterého dá mouku a kůže: můžeme toto uchovat i přesto, že tak bylo učiněno hodinu před zničením (chamecu). Ale pokud nedal kůže a dal mouku tři dny před hodinou pálení,je povoleno ji přechovávat, protože se (chamec) bezpochyby zkazil a shnil. Ale pokud k tomu došlo během oněch tří dnů(na konci páté hodiny 14. Nisanu), má za povinnost ničit.

10. Podobně mohou být uchovávány během Pesachu, oční mast, obklad, náplast nebo Tarjak, do kterých byl chamec umístěn, jelikož podstata chamecu se zkazila.

11.Chléb samotný, který shnil a není již více vhodný ke konzumaci psem nebo obklad, který se zkazil nemusí být zničen. Oblečení, které bylo vypráno ve škrobu a podobně listy, které byly slepeny dohromady pomocí chamecu a další podobné případy, mohou být drženy během Pesachu. Nemají nic společného s „ nebude k vidění" a „ a nebude se nacházet," neboť podstata chamecu nepřetrvává.

12. Směs, kterou lidé nejí nebo která se obecně nejí a s kterou byl chamec smíchán, například Tarjak a jemu podobné, přesto je možno ji(během Pesachu) uchovávat, konzumace je zakázaná až do skončení Pesach. Přestože v té věci nebyl chamec, ať už to bylo co to bylo, je zakázáno ji jíst.

V.kapitola

1. Zákaz chamecu na Pesach se týká jen pěti druhů obilí. Zahrnuje dva druhy pšenice: pšenice a žito; a tři druhy ječmene: ječmen, oves a špaldu. Nicméně kitnijot- např. rýže, proso, čočka a jím podobné, nekvasí. Dokonce pokud někdo zadělává rýžovou mouku a podobné s vařící vodou a zakryje ji látkou, do doby dokud nenabude jako těsto, které vykynulo, toto je povoleno ke konzumaci. Toto není kynutí, ale spíše rozklad (mouky).

2. S ohledem k těmto pěti druhům obilí: Pokud (je mouka z těchto druhů obilí) je zadělávaná pouze s ovocnou šťávou bez (použití) vody, nikdy toto nevykyne. I přestože je (mouka) nechána(v těchto šťávách) po celý den a do té doby dokud těsto nenabude, je toto povoleno konzumovat (na Pesach), protože ovocné šťávy nezpůsobují kynutí (těsta). Pouze to způsobuje rozklad (mouky).Ovocné šťávy jsou tyto: víno, mléko, med, olivový olej, jablečný mošt, mošt z granátových jablek a další jim podobné z vín, olejů a nápojů.Toto se týká

jen případu, že s nimi není smíchaná voda. Pokud by s nimi smíchána voda byla, pak by způsobily vykynutí.

3. (Na Pesach) nesmíme vařit pšenici ve vodě- např. rozpukanou pšenici nebo mouku (ve vodě) např. kuličky z těsta. Pokud někdo vaří (z výše uvedených) je to zcela jasně chamec.Toto se vztahuje na i prasklinu (zrna), která se otevře během jídla. Nebudeme smažit těsto na oleji v pánvi. Avšak, smíme vařit bochník (macesu) nebo praženou mouku. Pokud by někdo ohřál vodu na velmi vysokou teplotu a poté do ní hodil mouku, hle, je to povoleno, protože se ihned uvaří bezprostředně před tím, než stačí vykynout. [50] *(Přesto však) je toto uznaným zvykem v Babylónii, Španělsku a celé západní (diaspoře) zakázat takovouto praxi. Toto bylo nařízeno ze strachu, že by voda nebyla dostatečně vroucí.*

4. Je dovoleno vařit zrní nebo mouku v ovocné šťávě. Tedy, těsto, které bylo zaděláno s ovocnou šťávou, vařeno v ovocné šťávě nebo smaženo na oleji v pánvi je povoleno, protože ovocná šťáva nezpůsobuje kynutí.

5. Pražené zrní, které opražíme v ohni a potom nameleme ho (na mouku): mouka z něj nesmí být vařena s vodou, ze strachu, že nedošlo v ohni k pořádnému upražení, a tudíž by se mohlo stát, že by vykynula, když ji vaříme. Podobně je to, když připravujeme v nových nádobách, nesmíme v nich uvařit nic jiného než maces, který byl upečen a poté umlet na mouku. Toto je zakázáno s upraženou moukou, jelikož by nemusela být řádně upražená a tak by mohla vykynout.

---

[50] *Šulachan Aruch(Orach Chajim 454:3) uvádí: „V současnosti není nikdo, kdo by věděl jak uvařit jídlo tímto způsobem. Z toho důvodu je veškeré vaření zakázáno."*

6. Na Pesach nerozmícháváme ječmen ve vodě(k odstranění jejich slupek), protože(zrna) jsou měkká a rychle nabydou. Pokud by někdo rozmíchal(ječmen) ve vodě a(zrna) změkla až natolik, že kdyby je umístil do otvoru pekáče, na kterém pečeme bochníky, tak by rozpukla, hle a toto je zakázáno. Pokud by, ale(zrna) nedosáhla tohoto stupně změknutí, jsou povolena.

7. Je povoleno smíchat(zrna) pšenice s vodou, abychom odstranili otruby a poté je ihned rozemeleme, tak jak je to zvykem u jemné krupičné mouky. (Avšak) všichni židé v Babylónii, Erec Jisrael, Španělsku a městech západní(diaspory) přijali zvyk, že nebudou vmíchávat pšenici do vody. Jde o rozhodnutí z toho důvodu, že by snad(zrna obilí) mohla být opominuta a mohla nabobtnat.

8. Jídlo, které bylo uvařeno a byl v něm objeven ječmen nebo pšenice: pokud by zrna praskla, tak je celé jídlo zakázáno, jelikož byl do něj zamíchán chamec. Pokud ovšem(zrna) nepraskla, odstraníme je a spálíme je, a sníme zbytek pokrmu. (Tento předpis byl stanoven), protože obilí, které bylo smícháno s vodou a nepukne, což není podle Tóry skutečný chamec. I není to zakázáno, leč jedině od rabínů.

9. Co se týče toho, co jest řečeno(Ex 12:17) stanoví: „ Střežte macot"- tzn. dávejte pozor na maces a zabraňte, aby se za žádných předpokladů nestal chamecem. Proto mudrcové řekli: Člověk musí být opatrný, co se týče obilí, které konzumuje během Pesachu(musí se ujistit), že s obilím po sklizni nepřišla do kontaktu žádná voda a tudíž se nestalo vůbec chamecem.
Obilí, které se ponořilo do řeky nebo na něj spadla voda, stejně tak jako je zakázáno jíst ho na Pesach, tak je zapovězeno jeho uchovávání. Lépe je prodat ho židovi(ještě

předtím než se stane zakázaným) a obeznámit ho (s podstatou věci), aby ho snědl před Pesachem. Pokud by to ovšem před Pesachem prodal nežidovi, měl by prodat malé množství vícero jednotlivcům, tak aby bylo spotřebováno před Pesachem, a aby se nestalo, že ho cizinec opět prodá židovi.

10. (Pokud existuje) obilí nad kterým prosakuje(voda ze střechy) a dopadá ne něj: Pokud(prosakování) pokračuje kapku po kapce, nezačne kynout, i přestože by(prosakování pokračovalo) celý den. Nicméně pokud kapání ustane a pokud(obilí) zůstane(nedotčeno) po určenou dobu, hle, stává se chamecem.

11. Během Pesachu nezadělováme velké množství těsta, ze strachu aby se nestalo chamecem, leč pouze v míře bochníku. Nezadělováme s horkou vodou, s vodou rozehřátou na slunci nebo vodou vytaženou toho samého dne, leč v naší vodě. Osoba, která přestoupí(tento požadavek) a zadělává(těsto) za použití výše zmíněných,hle,(upečený) bochník se stane zakázaným.

12. Žena by neměla sedět na slunci a zadělávat(těsto) a také(by neměla zadělávat) pod širým nebem během zamračeného dne a dokonce i na místě, na které nedopadá slunce. Neměla by opustit těsto a začít se věnovat jiným záležitostem. Pokud by zadělávala a pekla, musí mít dvě nádoby s vodou, jednu k uhlazení(macesů) a druhou ke zchlazení rukou.
Pokud by porušila tyto pokyny a zadělávala by těsto na slunci nebo by nezchladila své ruce a nebo udělala těsto v míře větší než bochník, i přesto je tento bochník povolen. Kolik těsta je potřeba na chalu? Asi čtyřicet tři a jedna pětina vejce běžné velikosti, (měřeno) objemem nikoliv váhou(vejce).
13. Pokud je člověk těstem zaměstnán a to dokonce po celý den, nedojde ke kynutí. V případě, že(člověk) pozvedne svou

ruku a nechá ho ležet až do té doby, kdy dojde k tomu, že ve chvíli, kdy do něj člověk udeří rukou se rozlehne zvuk, již vykynulo a ihned bude spáleno. Pokud se však zvuk nerozlehne a těsto leželo po dobu, která trvá muži než ujde ***mil****, taktéž se stalo chamecem a bude spáleno. Podobně tak, když se zvlní povrch do té míry, že připomíná člověka, jehož vlasy stojí hrůzou na hlavě, hle, z toto je zakázáno jíst, ale dotyčný není za toto exkomunikován.*

14. Byla dvě těsta, od kterých pozvedli ruku, která byla zadělána ve stejnou dobu a ponechána bez dozoru. Z jednoho se rozlehl zvuk. A z dalšího se nerozlehl zvuk. Obě dvě je nutno spálit, hle, jsou zcela určitě chamec.

15. Neměli bychom dělat na Pesach silné bochníky se vzory, protože ženám je trvá udělat a vykynou v čase jejich výroby. Tudíž, pekařům z povolání je povoleno dělat (takovéto vzory), jelikož jsou zruční ve svém řemesle a rychlí při jejich výrobě. (V protikladu), obyčejnému člověku je zakázáno dělat takovéto vzory i když by použil formu. Aby se snad nestalo, že by je ostatní vyráběli bez použití forem, a jejich výroba by jim trvala i vykvasily by.

16. Voda, ve které si myjeme ruce a díže, pomocí které hněteme s tejně tak voda, kterou používáme v době hnětení by měla být vylita na místo, které se svažuje dolů, aby se neshromáždila na jednom místě a nezkvasila.

17.Neměli bychom namáčet otruby do vody a nechávat před drůbeží, pro případ, že by se mohly stát chamecem. Leč jedině je možné otruby pro ně uvařit a položit je před ně. Nicméně většina lidí si již osvojila zvyk nevařit, toto rozhodnutí je z toho důvodu, že by snad voda nemusela být dostatečně ohřátá.

18. Je povoleno připravit otruby nebo mouku pro drůbež a ihned krmíme. Či je dáme před ně a někdo stojí nad nimi, aby zajistil, že jídlo nebude stát delší dobu než by člověk ušel mil. Dokud z něj zobou nebo je rukou někdo obrací, v tom případě nevykvasí. Jakmile dozobou, nádoba se musí vymýt vodou a vylít na místo, které se svažuje dolů.

19. Žena nesmí namáčet otruby ve vodě, které si zamýšlí vzít s sebou do lázně. Nicméně smí si kůži dřít suchými otrubami. Člověk nesmí rozžvýkat pšenici a dát ji na svou ránu, jelikož by se stala chamecem. Nebudeme dávat do charosetu mouku. Pokud by se tak stalo, je nutno ho ihned spálit, protože by to způsobilo, že by velice rychle vykvasil. Nedáváme mouku do hořčice. Pokud by dal, je nutno ji ihned sníst.

20. Je povoleno do těsta přidat koření, sezamová semínka, maková semínka a podobné. Podobně je povoleno těsto zadělávat s vodou a olejem, medem nebo mlékem nebo s nimi podlévat. První den je ovšem zakázáno zadělávat či podlévat jakoukoliv jinou substancí než vodou; ne kvůli zákaz proti chamecu, ale spíše že(maca) je „chléb chudáka". Toto platí jen pro první den, kdy se musí připomínat „chléb chudáka".

21. Všechny hliněné nádoby, které byly použity na chamec, je možné použít na macesy, pokud jsou studené ovšem kromě nádoby, do které dáváme kvásek a nádoby do které dáváme charoset, protože ten mohutně kvasí. Podobně díže, ve kterých zadělávame těsto a dáváme ho tam aby vykynulo, je považována za místo, kde nasákl kvas a(proto) nepoužíváme ji na Pesach.

22. Hliněný pekáč ve kterém pečeme bochníky s chamecem po celý rok, na takovém o Pesachu macesy nepečeme. Pokud bychom

jej ale naplnili uhlíky a rozžhavili na místě, kde byl připravován chamec, v něm můžeme maces připravovat.

23. Kovové a kamenné nádobí ve kterém byl chamec vařen jako „kli rišon" [51] např. hrnce a kastroly, musí být položeny do veliké nádoby. Je nutné, aby je pokryla voda a vyvaříme je v ní, až se z nich uvolní(vše co pohltily). Poté je omyjeme studenou vodou pak je možno je použít na macesy.
Podobně (je to i) s noži, ostří a rukojeť musí být vyvařena v „kli rišon". Potom je můžeme na macesy používat.

24. Nádobí z kovu, kamene a dřevěné nádobí, které bylo použito na chamec jako „kli šeni" [52] např. mísy nebo poháry, musí být umístěny do větší nádoby a přelity vroucí vodou. Je nutno je tam ponechat, tak dlouho dokud se z nich neuvolní (chamec, který pohltily). Poté je musíme omýt studenou vodou, pak je možno je použít na macesy.

25. Všechno hliněné nádobí, které bylo použito na chamec v horké vodě a to buď s „kli rišon" jako například hrnce a nebo s „ kli šeni" například mísy, které byly glazovány a natřeny olovem, tak že to vypadá jako by byly ze skla a nebo byly jednoduše z hlíny, ty nepoužíváme na macesy. Raději je dáme stranou až do skončení Pesachu a pak v nich můžeme vařit.

---

[51] *„Kli rišon" rozumíme hrnec, pánev, konvici ve které je vařeno jídlo. Pokud jen je hrnec přímo nad ohněm(příp. elektrickém sporáku), jde o kli rišon bez ohledu na teplotu. Stejné pravidlo se aplikuje i na nádobí umístěné v „kli rišon," tzn. nádobí má opět status „kli rišon."*
[51] *„Kli šeni" je tedy nádoba, do které je nalit obsah „kli rišon". Nádobí umístěné v „kli šeni" je také považováno za „kli šeni."*

26. (Člověk vlastnící nádobu, která je) „ kli rišon" a chce ji vyvařit(za účelem aby ji připravil na užívání během Pesachu), avšak nemůže nalézt nádobu vetší než tuto, (do které by ji umístil) a vyvařil: Smí okraje hran(namazat) zvenčí jílem a naplnit ji vodou až přeteče přes okraje a to stačí.(Pak) v ní může vařit vodu a je to dostačující. Poté ji opláchne a může ji používat na maces.

VI.kapitola

1. Je pozitivním přikázáním Tóry jíst maces během noci patnáctého(Nisanu), jak je řečeno(Ex 12:18): „ Večer budete jíst macot." Toto se týká každého místa a každé doby. Jedení(macesu) není závislé na Pesachové obětině. Spíše je to micva ve svém vlastním významu. Tato micva může být splněna v průběhu celé noci. Ale během ostatních dnů svátku je jedení macesu ponecháno na volbě každého. Pokud člověk touží, může jíst maces. Pokud jedinec touží může jíst i rýži, jáhly, pražené zrní nebo ovoce. Ale během samotné noci patnáctého(Nisanu) je to jeho povinností. Jakmile někdo pojedl v míře jedné olivy, splnil svou povinnost.

2. Ten kdo spolkne maces(bez toho aniž by jej pokousal), splnil svou povinnost. Ten kdo polkne maror(bez kousání), nesplnil povinnost. Ten kdo polkne společně maces a maror, splnil svou povinnost pojíst maces, ale nesplnil pojíst maror, jelikož maror je druhořadý vedle macesu. Pokud je zavine do vláken [53] nebo podobně a polkne je, dokonce ani nesplní povinnost(pojedení) macesu.

---

[53] *dle slovníku Targumů, Talmudu a midrašické literatury od Marcuse Jastrowa, je výrazem „vlákno" myšlen, vláknitý materiál, např. lýko z palmy*

3. Ale kdo pojí maces bez záměru(splnit micvu), např. kdyby jej nežid nebo zloděj nutil ke konzumaci, splnil svou povinnost. Ten kdo pojedl maces v míře jedné olivy v deliriu, když byl posedlý záchvatem padoucnice a poté se zotavil, je povinen pojíst další. Pojedení se odehrálo, když byl osvobozen od povinnosti vykonat micvot.

4. Člověk nesplní povinnost jedení macesu, pokud by se podílel na pojedení (macesu) z pěti druhů(obilí), jak je řečeno (Dt 16:3): „ Nebudeš přitom jíst chamec, po sedm dní budeš jíst macot." (Z toho můžeme vyvodit), že substance, která může zkvasit smí být pojedena za účelem splnit povinnost. Ale ostatní věci, jako např. rýže, jáhly a kitnijot, nesmí být nikdy použity k splnění povinnosti pojedení macesu, jelikož nikdy nemohou zkvasit.

5. Ten kdo dělá těsto z pšenice a rýže, pokud má chuť obilí, takto smí splnit svou povinnost. Co se týče těsta, které bylo uděláno jako potrava pro psy: pokud z něj pojí i pastýři, splní tím svou povinnost. Pokud z něj pastýři nejedí, tak ten který jedl, nesplnil povinnost, protože nebylo sledováno ve smyslu pravidel, které se týkají výroby macesu. S macesem, který byl zadělán s ovocnou šťávou, je možno splnit povinnost na Pesach. Nicméně (těsto) nemá být zadělláváno s vínem, olejem nebo mlékem z důvodu požadavku na „chléb chudáka", jak bylo vysvětleno dříve. Ten kdo s nimi zadělával, nesplnil povinnost. Není možné splnit svou povinnost macesem, který byl udělán z řídkých otrub nebo hrubých otrub. Ale, ten kdo zadělá mouku společně s otrubami a vyrobí bochník, takto splnil svou povinnost. Stejně tak i s bochník vyrobený z nejčistší jemné krupičné mouky je povolen, je možno tak splnit svou povinnost. A neříkáme: to není „chléb chudáka".

6. Splnil svou povinnost, ten který pekl maces v peci nebo v pekáči. Toto se týká jak těsta, které se přichytilo na pekáči, který byl posléze rozehřán tak i toho, který se nejdřív rozehřál a pak se těsto přichytilo. Dokonce i když bylo pečeno na zemi, splnil svou povinnost. Podobně je to i u macesu, který nebyl důkladně upečen, člověk jím splnil svou povinnost, pokud se nenatáhla vlákna, když jej zlomil. Splnil svou povinnost ten, kdo snědl nasáknutou oplatku, ale jedině v případě, že by se nerozpustila. Ale nesplnil svou povinnost ten, který pojedl maces, který byl uvařen a neměl chuť po chlebu.

7. Člověk nesplnil svou povinnost, když by pojedl maces, který byl pro něj zakázán, například pojedl tevel či první část desátku, ze kterého nebyla oddělena truma nebo maces, který ukradl. Toto je zásada, kterou se řídíme: Všechny (macesy) nad kterými nad kterými můžeme pronést požehnání po jídle, smí být použity ke splnění povinnosti. Pokud by však nebylo možno nad nimi recitovat požehnání po jídle, není možno je použít ke splnění povinnosti.

8. Kněží splní svou povinnost pojedením chaly nebo trumy, třebaže to není maces, který by byl určen všem lidem. A stejně tak, splnil povinnost ten, který pojedl maces (vyrobený) z „ma'aser šeni" v Jeruzalémě. Ale nesplnil povinnost s macesem(vyrobeným) z „bikurim", dokonce ani v Jeruzalémě. Neexistuje totiž přípustný způsob konzumace „bikurim" v celém osídlení. Avšak „ma'aser šeni" je možno vykoupit a jíst na každém místě. [54]

---

[54] *„ma'aser šeni" se rozumí desetina úrody, která byla oddělena farmářem během prvního, druhého, čtvrtého a páteho roku cyklu šmita, jež má být donesena do Jeruzaléma a tam být snězena jím a jeho rodinou.*
„bikurim" jsou prvotiny z ovocné úrody, které byly za existence chrámu přinášeny kohenům

A jest psáno(Ex 12:20): „ Ve všech vašich sídlech budete jíst macot". Maces, který je vhodný pro konzumaci ve všech sídlech, smí být použit na splnění povinnosti.

9. Nesplníme svou povinnost prostřednictvím chlebů díkůvzdání a nazírskými oplatkami, neboť je psáno(Ex 12:17): „ Střežte macot." Maces, který je sledován s jedinečným úmyslem, může být použit ke splnění povinnosti. Ale tento maces je sledovaný proto, aby mohl být použit jako obětina. Těmi(macot), jež byly vyrobeny za účelem prodeje na tržnici je možné splnit povinnost, neboť jeho úmyslem bylo je sníst, pokud se neprodají. Proto, když je vyráběl, dohlížel na to, aby mohly být použity na splnění povinnosti macesu.

10. Všichni jsou povinni jíst maces, stejně tak ženy i otroci. Nezletilec, dostatečně starý na konzumaci chleba, by měl být cvičen v dodržování micvot a ke konzumaci by mu měl být dán maces v míře olivy. Pro nemocného nebo starého člověka, který nemůže jíst, můžeme oplateku namočit ve vodě a nakrmit ho a tím zajistit, aby se nerozpustil.

11. Toto je přikázání od rabínů, že nic nesmí být konzumováno po pojedení macesu, ani pražená zrna, ořechy nebo jinak podobné. A pokud by přesto někdo pojedl maces a potom ještě jiné jídlo, ovoce a podobně, vrátí se a pojí další maces v míře olivy na konci jídla a tím skončí.

12. Mudrcové zakázali pojedení macesu večer na Pesach, aby rozlišili mezi pojedením a pojedením během večera(splnění micvy). Ten kdo pojí maces večer na Pesach, dostává rány za rebelii, dokud jej neopustí jeho duše. A stejně tak je zakázáno pojíst večer na Pesach v čase před minchou, aby se přiblížil tomu, že bude pojídat maces s chutí. Ale je možno jíst ovoce či zeleninu, ale člověk by se tím neměl zaplnit.

První mudrcové raději hladověli večer na Pesach, aby mohli jíst maces s větší chutí, a aby pro ně byly tyto příkazy milé. Ale na rozdíl od šabatových a svátečních večerů, je možno jíst dokud se nesetmí.

Je ovšem nutné podotknout, že Maimonidův text k nám hovoří z hlubin dvanáctého století, což znamená, že mnohá z pravidel, která ve svém díle uvádí již nejsou aktuální. Je třeba mít na zřeteli i to, že pocházel ze sefardského prostředí, kde je konzumace kitnijot během Pesachu nejen povolená, ale dokonce velmi běžná, což naopak neplatí o oblasti aškenázské, kde je konzumace kitnijot zakázaná. Povolení konzumace kitnijot pak pochopitelně přináší další odvozené halachot, které aškenázské prostředí se sefardským nesdílí.

5. Přípravy na seder

Pesach je poměrně náročný svátek, co se týče příprav. Zapojují se mnohdy celé rodiny, aby vše bylo včas na svátek přichystáno. Je potřeba zajistit úklid domu, vykošerovat nádobí, nakoupit potraviny na přípravu Pesachových pokrmů a především zajistit vše potřebné pro bezchybný průběh sederu.

5.1. Košerování nádobí na Pesach

Existují dva způsoby jak vykošerovat nádobí na Pesach, pokud nebudeme používat nádobí speciálně pro něj určené a používané jen a výhradně k tomuto svátku.

5.1.1. Hagala

První způsob je tzv. **hagala**, košerování ponořením do vařící vody. Používá se především k očištění hrnců, příborů, sudů, jídelních stolů, atd. Je zde celá řada pravidel, která je nutno dodržet, aby došlo k dokonalé očistě veškerého kuchyňského náčiní na Pesach. V první řadě je nutné, aby nádobí nebylo použito za posledních 24 hodin. Pak je potřeba veškeré nádobí očistit, tak aby byl povrch naprosto čistý tzn. odstranit případnou rez a dokonale vymýt možné praskliny. Nicméně pokud by šlo o pouhé zbarvení na povrchu nádoby, nepovažuje se toto za nepřístupné. Poté je možné nádobu ponořit do hrnce s vroucí vodou, kterou držíme v kleštích. Je naprosto nezbytné nádobu do hrnce upustit a po určité době opět chytit zpět do kleští. Kdyby se tak nestalo, vroucí voda by se pak nedostala na místa, která byla držena kleštěmi. [55]

[55] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 479

K ponořování nádobí do vroucí vody se doporučuje použití síťky nebo košíku. Je nevhodné ponořovat více nádob najednou do hrnce, ve kterém se provádí hagala z toho důvodu, že by se mohly dotýkat sebe navzájem. Právě jejich kontakt zabraňuje efektivnímu provádění hagaly. Je taky nezbytné vykošerovat hrnec, do kterého je nádobí ponořováno a ve kterém se hagala provádí. Hrnec se nejprve naplní vodou a ihned jakmile voda začne vřít, do hrnce se ponoří vroucí kameny, které způsobí, že přeteče přes okraj. Takto se připraví hrnec na celý proces hagaly. Je obvyklé, že se nádobí po provedení hagaly omyje ve studené vodě. [56]

5.1.2 Libun

Druhý způsob košerování nádobí, který je považován za mnohem efektivnější je tzv. **libun.** Je používán především pro košerování kuchyňských sporáků a pecí, které jsou postaveny z cihel či kamenů. Právě pec, ve které byl během celého roku tepelně zpracováván chamec, je nutno důkladně vyčistit a připravit na pečení macesů na Pesach.[57]

Do kategorie nádobí, které musí být košerováno metodou libunu, spadají především nádoby, které jsou umísťovány přímo nad plamen nebo do jeho bezprostřední blízkosti, bez použití vody, např. pánve na smažení a pečící plechy, ve kterých bývá připravován chamec. Nejpřísnější metoda libunu, která se pro toto používá, je charakterizována jako rozžhavení, kdy se začínají objevovat jiskry.[58]

---

[56] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 482, 483

[57] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 460

[58] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 480

5.2. Úklid domácnosti před Pesachem

Mezi jedny z nejdůležitějších povinností před svátkem samotným, patří důkladný úklid domácnosti. Největší důraz je především kladen na odstranění chamecu tj. věcí, které podléhají kvašení, což je *„ kynuté těsto, zkvašené jídlo nebo jakákoli substance, kterou je zakázáno používat na Pesach* ".[59] Přesněji řečeno chamec je, *„pšenice, ječmen, žito, oves nebo špalda, které se dostaly do kontaktu s vodou či jinou tekutinou,… přičemž mohlo dojít k fermentaci*" [60]

Abychom zjistili, kolik chamecu se nalézá ve vlastnictví domácnosti, je nutné provést velmi důkladný úklid ve všech místnostech domu, do kterých by se chamec mohl během roku dostat. Toto pravidlo se aplikuje jak pro půdy, spižírny, komory, sklepy, tak i pro domácí pracovny, šatny, garáže, auta, ale stejně i pro šatní skříně, komody a nejrůznější nákupní tašky, cestovní zavazadla, kabelky a kapsy. Jak je zřejmé, takovéto čištění je velmi náročné a proto je třeba začít co nejdříve, proto se s ním začíná již brzy po oslavách Purimu. [61]

Obzvláštní důraz klademe na úklid kuchyně, která je hlavním dějištěm pesachových příprav. Jak již bylo výše zmíněno, je nutno vykošerovat veškeré nádobí, které bude během Pesachu užíváno.

---

[59] Ja'akov Newman, Gavri'el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 51, ISBN 80-900895-3-4

[60] Rabbi S. Wagschal: A practical guide to kashrut, Feldheim Publishers Ltd, 1984, Jerusalem, str. 109, ISBN 0-7306-366-X

[61] Rabbi S. Wagschal: A practical guide to kashrut, Feldheim Publishers Ltd, 1984, Jerusalem, str. 112, ISBN 0-7306-366-X

Stejně tak je potřeba vykošerovat police, dřez, kuchyňské a jídelní stoly, které je doporučeno po pečlivém vydrhnutí pokrýt dřevěnou deskou, dřevovlákninovou deskou, alobalem, linoleem nebo plastovou fólií. [62]

5.3. Prodej chamecu

Během svátku Pesach je Židům zakázáno vlastnit na svém území, ve svém domě či obchodě, který provozují jakékoliv množství chamecu. Jakékoliv spatření či nalezení chamecu ve vlastnictví Židů, se považuje za vážné překročení příkazů Tóry. Je taktéž zakázáno mít z kvašeného užitek, toto se vztahuje i na chamec, který byl před začátkem Pesach nulifikován.

V případě, že se ve vlastnictví Židů nachází větší množství této zakázané směsi, je ji možné ještě před začátkem svátku prodat nežidovi.[63] V dnešní době je již běžné, že i prodej chamecu se přizpůsobil době a potřebám jednotlivých židovských domácností natolik, že dochází k hromadnému prodeji, který je organizován přímo místní rabínskou autoritou nebo židovskou obcí tzn. je prodáván kolektivně ve prospěch domácností.[64]

V případě, že množství chamecu je natolik velké, že je nemožné dodržet podmínku, aby nebyl ve vlastnictví původního židovského majitele, je možné pronajmout nežidovi celou místnost včetně zakázané směsi.

---

[62] Rabbi S. Wagschal: A practical guide to kashrut, Feldheim Publishers Ltd, 1984, Jerusalem, str. 112, ISBN 0-7306-366-X

[63] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 472

[64] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 472

Prodej se zakládá na sepsání smlouvy, která obsahuje co všechno bylo prodáno a za jakou cenu, taktéž jméno prodávajícího a jméno kupujícího.[65]

Po skončení Pesachu dochází obvykle ke zpětnému vykupování takto prodaného chamecu.

5.4. Hledání chamecu tzv.bdikat chamec

V předvečer svátku Pesach(tj. v noci ze třináctého na čtrnáctého Nisanu) je povinností provádět hledání chamecu v našich domech. Je zapovězeno jíst a pracovat během procesu bdikat chamec, se kterým je možné začít nejdříve půl hodiny před soumrakem a pak dál v průběhu noci. [66]

K hledání se používá svíčka vyrobená z včelího vosku, pokud by nastala situace, že nebude takováto svíčka dostupná je možné použít lojovou svíci. V dnešní době je přípustné, pokud k takovéto situaci dojde, použit svíčku, jejíž vosk je košer a parve. [67]

Je nutno prohledat všechny místnosti, do kterých mohl být chamec kdy přinesen. Před započetím hledání se doporučuje důkladně zamést místa, kde se nachází kvas, aby se tím prohledávání usnadnilo. [68]

---

[65] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 473

[66] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 464

[67] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 464

[68] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 465

Před započetím bdikat chamec je nutné recitovat příslušné požehnání *„bi'ur chamec*". Významem tohoto požehnání je nulifikace chamecu, která se vztahuje na kvašené, který máme ve svém vlastnictví, ale nevíme o něm a tím splníme micvu *„ bi'ur chamec*". [69] Kontrolu provádí obvykle hlava rodiny s manželkou a případně ostatní členové rodiny po bar či bat micva. [70] Bývá taktéž zvykem zanechávat drobné kousky chamecu na různých místech, aby osoby účastnící se hledání je mohly nalézt. Jelikož zde panují obavy, že by požehnání bylo recitováno zbytečně, v případě, že by nedošlo k nalezení chamecu. [71]

Nalezený chamec je nutno uschovat do nádoby k tomu určené a uschovat ho na vyhrazené místo společně s kvasem, který budeme případně konzumovat druhý den ráno, kdy dojde ke spálení nalezeného chamecu. Je nutno oba druhy chamecu umístit na nápadné místo, aby nedošlo k opomenutí. [72]

Po ukončení bdikat chamec je ho nutno nulifikovat tzn. prohlásit veškerý kvas v domě, který mohl být během hledání přehlédnut, za nicotný. Učenci požadovali za tímto účelem pronesení ústního prohlášení, aramejského textu, začínajícího slovy *„Kol chamira*" tzn. všechen kvas. Pokud by existoval někdo, kdo by nerozuměl aramejskému textu této formule je nutné toto prohlášení provést v jazyce, kterému rozumí. [73]

---

[69] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 465

[70] Vrchní a pražský zemský rabinát: Malý průvodce na Pesach 5769,2009, Praha, str.14

[71] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 466

[72] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 466

[73] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 466

5.5. Spálení chamecu tzv. srefat chamec

Následující den ráno, zhruba dvě hodiny před polednem, vše co připomíná chamec musí být spáleno tak důkladně, až se obrátí v prach. Po spálení dochází k další anulaci kvasu, který by se ve vlastnictví mohl nacházet. Toto prohlášení by nemělo být řečeno později než hodinu před polednem. [74]

Eliminaci chamecu lze provést i jiným způsobem, např. jeho rozdrobením do řeky. [75] Obecně se však pálení považuje za nejvhodnější a nejhojněji používaný způsob zničení chamecu.

5.6. Půst prvorozených tzv. ta'anit bechorim

V předvečer Pesachu, čtrnáctého dne měsíce Nisanu, nastává *„půst prvorozených*". Ten nám připomíná události při poslední desáté ráně, těsně před exodem Židů z Egypta, kdy byli všichni egyptští prvorození zahubeni a izraelští prvorození byli ušetřeni. Důkaz nalezneme v Exodu ve dvanácté kapitole:

„Když nastala půlnoc, pobil Hospodin v egyptské zemi všechno prvorozené, od prvorozeného syna faraónova, který seděl na jeho trůnu, až po prvorozeného syna zajatce v žalářní kobce, všechno prvorozené z dobytka." [76]

Jako připomínku této události se každý rok prvorození synové v rodině účastní půstu prvorozených jako vyjádření úcty k Hospodinovu vysvoboditelskému činu.

---

[74] Rabbi S. Wagschal: A practical guide to kashrut, Feldheim Publishers Ltd, 1984, Jerusalem, str. 115, ISBN 0-7306-366-X

[75] Vrchní a pražský zemský rabinát: Malý průvodce na Pesach 5769,2009, Praha, str.15

[76] Bible, ekumenické vydání r.1985, Biblická společnost v ČSR, 1990, Praha, Ex 12,29

Každý prvorozený syn, ať už své matky či otce, by se měl účastnit půstu čtrnáctého Nisanu. V případě, že prvorozený syn není ještě náboženský zodpovědný tzn. nedosáhl věku bar micva, půst za něj drží jeho otec. [77]

Během celého dne je taktéž zakázána konzumace macesů pro všechny, kteří jsou schopni porozumět smyslu události *jecijat micrajim*, tím máme na mysli hlavně děti. [78]

5.7. Pečení macesů

Ti, kteří jsou důslední v dodržování příkazů Tóry, pečou macesy po poledni, dne čtrnáctého Nisanu, v čase kdy docházelo k Pesachové oběti a tím splňují micvu. Avšak je nutno při pečení dávat obzvláště velký pozor, jelikož chamec je již v tu dobu zakázán. [79]

Někteří Židé používají speciální vodu k pečení macesů. Jak je uváděno v talmudickém traktátu Pesachim 94b, v noci slunce spočívá na spodní straně země a ohřívá prameny a potoky a jejich voda se stává vlažnou. Rabi Juda vydal nařízení, že nesmí být použita pro přípravu macot z toho důvodu, že takováto voda urychluje proces fermentace. A proto doporučil výrobu macesů z *"ma'im šelanu"* tzn. vody, která je odstátá nebo je uchována přes noc v domě při chladné teplotě. [80]

---

[77] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 471

[78] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 471

[79] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 471

[80] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.191, ISBN 0-8246-0256-0

Původně všechny macesy, které se vyráběly, byly kulatého tvaru. Ovšem v roce 1875 byl v Anglii vynalezen stroj na výrobu čtverhranných macesů. Tento přístroj byl postupně představen ve Spojených státech amerických. Právě vynález stroje na výrobu macesů vyvolal velkou polemiku mezi učenci, která trvá až dodnes. Mnozí totiž argumentovali, že strojové zpracování zapříčiňuje fermentaci: mletí pomocí těžkého stroje způsobuje to, že pšenice vypouští vlhkost. Další námitkou bylo to, že kousky těsta ulpívají na pečícím plechu a tak dochází ke kvašení dříve, než je dokončen proces pečení. [81]

Aby došlo k zabránění procesu fermentace při samotném aktu pečení, je těsto před umístěním do trouby perforováno. Což má za následek únik vzduchu při pečení a tím zamezení procesu kvašení. Perforace macesů zároveň zabraňuje jejich kynutí a bobtnání během pečení. V dřívějších dobách se vytvářelo ozdobné děrování macesů, od kterého se ale později upustilo, jelikož bylo halachicky napadnuto jelikož byla vznesena námitka, že takováto ozdobná perforace může trvat déle než je povoleno a mohlo by dojít k zakázanému kvašení. Celý proces od zadělání těsta až po upečení nesmí být delší než osmnáct minut. [82]

První maces by se měl jíst až během sederové večeře, aby se nevytratila unikátnost macesů samotných, kdyby byly jedeny ještě před samotným započetím sederu. [83]

---

[81] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.192, ISBN 0-8246-0256-0

[82] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str. 191-192, ISBN 0-8246-0256-0

[83] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.193, ISBN 0-8246-0256-0

6. Pesachový seder

Výraz *seder* v hebrejštině znamená pořádek, kterým máme na mysli speciální rodinnou oslavu svátku Pesach. Jde o recitaci pesachového příběhu s pojídáním symbolických pokrmů, tak jak je uspořádáno v textu Hagady. Sederová večeře se pořádá první večer svátku a v zemích diaspory je opakována též druhý večer.

„Jelikož se nejedná o profánní hostinu, ale o Tórou přikázanou bohoslužbu, je účast na sederu povinností každého Žida bez rozdílu věku a pohlaví.“ [84]

Původní Pesachová bohoslužba (nebyla ještě nazvána Seder) je popsána v knize Exodus ve 12.kapitole, kdy byl poražen beránek a sněden rodinami. Po mnoho století po exodu z Egypta, až do vlády krále Jošijáše velkého náboženského reformátora, nebyl Pesach slaven tak, jak je předepsáno v Tóře. Po vystavění druhého chrámu, jakkoliv byly oslavy svátku obnoveny a verš Ex 13:8 *„V onen den svému synovi oznámíš (význam exodu z Egypta),*“ nabyl nového významu. [85]

Největší oslavy probíhaly v Jeruzalémě, ke kterým se shromaždovali Židé z celé země, aby obětovali pesachového beránka, kterého poté pojedli se svými rodinami. Židé mimo Jeruzalém oslavovali svátek konzumací slavnostního jídla. Časem byly k těmto oslavám přidány různé obřady, symbolická jídla, žalmy a písně z kterých se vyvinul moderní Seder. [86]

---

[84] Karol Efraim Sidon(přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.12, ISBN 80-85924-08-0

[85] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.195, ISBN 0-8246-0256-0

[86] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.195, ISBN 0-8246-0256-0

Není zcela jasné, kdy byl veden první moderní Seder, ale má se za to, že tuto tradici započal rabi Gamaliel II. na konci prvního století občanského letopočtu. Byl to právě on, kdo řekl: *„Každý, kdo by neřekl tato tři slova během Pesachu, nesplnil svou povinnost: Pesach [Pesachový beránek], maca [nekvašený chléb], maror [hořké byliny].*" Učenci vykládají jeho prohlášení v tom významu, že Židé jsou povinni jíst tyto tři pokrmy a recitovat Hagadu, ve které je objasněna jejich symbolika.[87]

Pesachový seder na sebe váže řadu náboženských povinností, které je potřeba plnit a dodržovat během celého večera, jak je předepsáno v Hagadě. V následujících kapitolách bych ráda zmínila jednotlivé artefakty a stěžejní pojmy pesachového sederu.

6.1. Pesachová hagada

Pesachová hagada, tak jak ji známe dnes je malý svazek, který líčí dramatické události „Jeci'at Micrajim". Text hagady je založen na rituálu předepsaném ve druhém údobí Chrámu a obsahuje vedle pasáží z Tóry, požehnání, modlitby, midrašické komentáře, žalmy spolu s výklady různých obřadních aktů a tradičních sederových písní, které se recitují a zpívají téměř na závěr slavnostního večera.

„Rituální obřady zahrnují pojídání macesů a maroru a pití *arba kosot* (čtyř pohárů vína); pojedení Pesachové obětiny *(korban Pesach)* se po churbanu přestalo provádět." [88]

---

[87] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.195, ISBN 0-8246-0256-0

[88] Ja'akov Newman, Gavri'el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 40, ISBN 80-900895-3-4

Jak Hagada, tak seder plní v životě důležitou úlohu: slouží jako připomínka všem Židům, zdůrazňuje hodnotu svobody, velebí Boží zásah v dějinách a alespoň jednou do roka pomáhá shromáždit celou rodinu k domácí bohoslužbě díkůvzdání. Pesachová Hagada je pravděpodobně nejstarším běžně používaným rituálním textem svého druhu a modlitební knihou, která dosáhla největšího počtu vydání. Po mnohá staletí byla inspirací pro řadu umělců, kteří ji zdobili, ať už jako rukopis nebo jako tištěnou knihu. [89]

Období mezi 13. až 15.stoletím o.l. bylo jedno z nejpopulárnějších pro iluminátory pesachových hagad, obzvláště v sefardských, aškenázským a italských obcích.
Mezi nejznámějšími bychom mohli jmenovat ***Hagadu ptačí hlavy***, která byla reprodukována na konci 13.století o.l. v Německu a označení nese díky vyobrazení lidských postav s ptačími hlavami. Jedná se zřejmě o nejstarší zachovaný aškenázský rukopis iluminované Hagady. Dále pak ***Darmstadtskou Hagadu*** z první poloviny 15.století a za zmínku určitě stojí i jedna z nejrannější a nejnákladnější iluminovaných sefardských Hagad a to ***Zlatá Hagada***, která byla zřejmě vyhotovena v první čtvrtině 14.století v Barceloně. Mezi sefardské rukopisy bychom mohli ještě zařadit ***Kaufmanovu Hagadu*** ze 14.století. [90]

Je určité nezbytné zdůraznit v pozdějším období i velkou oblibu tištěných ilustrovaných Hagad jako byly ***Pražská edice*** z roku 1526, ***Edice z Mantuy*** z let 1560, 1568, ***Benátské edice***, které vyšly v letech 1599 až 1604 a ***Amsterdamská edice*** z roku 1695. [91]

---

[89] Ja'akov Newman, Gavri'el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 40-41, ISBN 80-900895-3-4

[90] Encyclopedia Judaica, Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, Jerusalem, sv.8, str.212-213, ISBN 965-07-0396-9

[91] Encyclopedia Judaica, Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, Jerusalem, sv.8, str.214-215, ISBN 965-07-0396-9

6.1.1. Ma ništana

Ma ništana jsou úvodní slova Pesachové hagady, která v překladu znamenají „co odlišuje", přesně *„co odlišuje tuto noc ode všech ostatních nocí"* [92]. Po této formulaci následují čtyři otázky, které během sederu pokládá nejmladší účastník sederu hlavě rodiny. Otec pak odpoví dle inteligence či charakteru tázajícího, ať už to bude syn učený, vzpurný, prosťáček či nevědomý. Tyto čtyři otázky jsou zmíněny v Mišně Pesachim 10,4. V překladu nové pražské Pesachové Hagadě jsou formulovány takto:

„Že totiž každé jiné noci jíme jak kvašený, tak nekvašený chléb, a tuto noc jenom macesy?
Že každé jiné noci jíme všechnu zeleninu, ale dnešní noci pouze hořkou?
Že každé jiné noci ani jednou neponořujeme(do slané vody), a této noci podvakrát?
Že každé jiné noci jíme, hovíce si i nehovíce, a této noci si všichni hovíme?" [93]

Původně se čtvrtá otázka netázala na hovění si, ale na to „Že během každé jiné noci jíme maso, které bylo upečeno, podušeno či povařeno a jen této noci jíme maso pečené." Jelikož po churbanu (70 o.l) bylo upuštěno od obětního systému a tudíž, z toho důvodu otázka vztahující se k pečenému masu, byla nahrazena otázkou o hovění si. Tato otázka je zcela symbolická, jelikož hovění si představuje svobodu a motiv celého pesachového sederu. [94]

---

[92] Karol Efraim Sidon(přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.21, ISBN 80-85924-08-0

[93] Karol Efraim Sidon(přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.21, ISBN 80-85924-08-0

[94] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.206, ISBN 0-8246-0256-0

6.2.Sederový talíř

Sederový talíř, který je obvykle rozdělen na šest kruhových částí je umísťován na střed sederového stolu. Šest sekcí na sederovém podnosu je určeno pro šest symbolických jídel, která jsou na něm jednotlivě vystavena. Během čtení Hagady je na ně jednotlivě poukázáno a je vysvětlen jejich význam. [95] *„Tradiční sederová mísa je čtyřpatrová, přičemž do spodních tří pater jsou položeny tři macesy: horní* ***kohen****, střední* ***lévi****, spodní* ***Jisra'el****. Misky obsahující karpas, maror, charoset, zro'a, bejca a slanou vodu, jsou rozloženy na svrchním tácu. Pokud nevlastníme podobnou mísu, umístíme tři macesy na tác se šesti miskami, každý z nich musí být oddělen ubrouskem nebo pokrývkou.*" [96] Někdy je na místo slané vody umístěn chazeret.

6.2.1 Maror

Marorem se rozumí hořká bylina, obvykle se používá křen, který se pro svou ostrost strouhá. Je nutné dát si pozor, aby při strouhání neztratil ostrou chuť a proto by se toto mělo provádět až po návratu ze synagogy. Další bylina, která se běžně používá jako maror je římský salát. Je totiž snadnější požít římský salát v množství velkém jako oliva (*ke zajit*) než křen. Rabíni zaznamenali, že v římském salátu se často objevuje hmyz a červi a proto je nezbytné, aby byl důkladně prohlédnut a omyt než bude použit na seder. Taktéž lze splnit povinnost, když použijeme pelyněk či čekanku.[97]

---

[95] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.206, ISBN 0-8246-0256-0

[96] Karol Efraim Sidon(přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.21, ISBN 80-85924-08-0

[97] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 486-487

Účelem pojídání maroru při sederu je připomenout si trpký život Izraelitů a nucené práce v egyptském zajetí (Ex 1,14). Každý z účastníků sederu je vybídnut k pojedení porce maroru dvakrát během sederu. První je servírován společně s charosetem a další později mezi dvěma kousky macesů známý jako Hilelův sendvič. [98] Tento obřad je znám pod názvem *korech* („sendvič") a hlava rodiny je podává jednotlivým účastníkům sederu jako nápodobu zvyku, který prováděl učenec Hilel v období existence Chrámu, aby splnil příkaz: *„ Budou ho jíst s nekvašenými chleby a hořkými bylinami*" (Nu 9,11). Třetí složku sendviče tvořilo původně pesachové jehně, ale od dob churbanu se od tohoto zvyku upustilo. [99]

6.2.2 Karpas

Karpas je označení zeleniny, nejčastěji se používá celer, salát případně petržel. Nejoblíbenější je užití celeru, jelikož chutná dobře když je pojídán syrový. Ovšem nejvybranější zeleninou je ředkev.[100]

Vznik zvyku podávat karpas se datuje někdy do období prvního a druhého století o.l. v Jeruzalémě, kdy bylo běžné zahájit formální hostinu předkrmem ve formě zeleniny, která se posílala okolo stolu od hostu k hostu. Zeleninou, která byla servírovaná mohla být okurka, salát, petržel, brambor a nebo jakákoliv sezónní zelenina. Tato zelenina je ponořována jako první do slané vody před tím, než jí vložíme do úst. [101]

---

[98] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.199, ISBN 0-8246-0256-0

[99] Ja'akov Newman, Gavri'el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 107-108, ISBN 80-900895-3-4

[100] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 486

[101] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.199, ISBN 0-8246-0256-0

6.2.3 Chazeret

Jak již bylo výše zmíněno, v některých komunitách je zvykem umístit na sederovou mísu místo slané vody (majim) další hořké byliny, tzv. chazeret.

Jeho symbolika je stejná jako u maroru. Může se použít okurka, řeřicha říční, ředkev nebo jakákoliv jiná zelenina, která inklinuje k hořkosti. Chazeret je spojován s biblickým veršem z Nu 9,11:*„ Budou ho (Pesachové jehně)jíst s nekvašenými chleby a hořkými bylinami*". Kniha Numeri totiž hovoří o bylinách v plurálu (jako o marorim), proto byla tato zelenina přidána ještě navíc, na sederovou mísu k maroru.
Ovšem ne všechny autority považovaly použití chazeretu jako sederového pokrmu za povinné. Například Izák Luria, mystik 16.století ho během sederu pojídal, za to učenec 18.století Gaon z Vilna (vlastním jménem Ha-Gaon Rabi Elijahu ben Šlomo) chazeret během sederu nepožíval vůbec. Prakticky všechny dnes vyráběné sederové podnosy mají šest samostatných oddílů, z toho jeden vyhrazen pro chazeret. [102]

6.2.4 Charoset

Charoset je směs nasekaných jablek, ořechů a skořice, zalitá vínem. Někdy se také přidává drcený zázvor. [103] Jelikož koření přidané do charosetu připomíná slámu, která byla přidávaná do malty během židovského zotročení v Egyptě. [104]

---

[102] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.200, ISBN 0-8246-0256-0

[103] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.200, ISBN 0-8246-0256-0

[104] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 488

Je nezbytné, aby byl charoset hustý jako malta, kterou byli Izraelité přinucení vyrábět během svého otroctví v Egyptě. [105]

Předtím než ponoříme maror do charosetu, nalijeme do něj víno či ocet, aby došlo k zjemnění směsi, která má připomínat krev [izraelských dětí zabitých Egypťany]. Toto taktéž usnadňuje použití charosetu jako směsi, do které se namáčí. [106]

Charoset by měl být vyroben z ovoce, které bylo použito jako metafora pro židovský národ, tedy např. fíky Pís 2,13 uvádí: *„Fíkovník nasadil první plody(…)"*, ořechy Pís 6,11 uvádí: *„Sestoupil jsem do zahrady ořechové(…)"*, datle tamtéž 7,9: *„Vystoupím na datlovou palmu(…)"*, granátová jablka tamtéž 6,7: *„Jak rozpuklé granátové jablko(…)"*. [107]

6.2.5 Zro'a

Pažní kost, překlad hebrejského zro'a je připomínkou „ mocné ruky" B-ha, jak ji popisuje Bible, která přinutila od faraóna k propuštění „dětí Izraele" ze zajetí. Jde taktéž o symboliku Pesachového beránka jako obětiny v dobách Chrámu. [108]

Po zničení chrámu mudrcové ustanovili, aby během doby co bude recitována hagada byly na stole umístěny dva vařené pokrmy. Jeden pokrm má připomínat pesachovou obětinu a další sváteční oběť přinášenou do Chrámu. Je zvykem, že jedno z těchto dvou jídel je masité.

[105,106] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 487

[107] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 487

[108] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.201, ISBN 0-8246-0256-0

Zpravidla je (zro'a) přední noha zvířete, používána jako narážka na mocnou ruku, kterou B-h vysvobodil židovský lid. Měla by být opékaná nad uhlíky jako připomínka Pesachové oběti, která byla opékaná na ohni. [109]

Dnes se používá opečená kost (drůbeže) se zbytkem masa a poté je umístěna na sederovou mísu. V jiných domácnostech se kost nahrazuje kuřecím krkem či krkem jakékoliv drůbeže. [110]

6.2.6 Bejca

Druhý pokrm má být vejce (hebr. bejca), protože aramejský výraz pro „vejce" *be'a* taktéž znamená žádat, prosit[tudíž kombinace vejce a zro'a může být interpretováno jako:] „Prosíme Tě Milosrdný, vysvoboď nás napřaženou paží." Vejce má být buď vařené či opečené. [111]

Bejca je symbolem sváteční oběti přinášené do Chrámu za dob jeho existence, jak již bylo zmíněno výše. Některé autority interpretují opečené vejce jako symbol smutku nad zničením obou Chrámů. Se zánikem Chrámů skončily i obětiny v něm prováděné. Bejca tedy symbolizuje tuto ztrátu a bývá tradičně pokrmem truchlících. [112]
V některých Blízko-východních komunitách jsou vejce během Pesachu velmi populární. Obzvláště kurdští a libyjští Židé zkonzumují během sederu velké množství vajec. [113]

---

[109] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 488

[110] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.201, ISBN 0-8246-0256-0

[111] Rabbi Shlomo Ganzfried: Kitzur Shulchon Oruch, svazek II., Moznaim Publishing Corporation, 1991, New York/ Jerusalem, str. 488

[112] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.201, ISBN 0-8246-0256-0

[113] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.202, ISBN 0-8246-0256-0

6.2.7 Majim

V případě majim jde o slanou vodu, do které se během sederu namáčí pokrm, místo toho abychom jej jako obvykle solili pevnou solí. [114]

V Jeruzalémě během prvního a druhého století o.l. bylo zvykem ponořovat zeleninu (předkrm) během jídla do slané vody. Dělo se tak částečně ze zdravotních důvodů: sůl byla známá jako antiseptikum a zároveň byla ceněna jako ochucovadlo. Taktéž byla sůl spojována s obětinami, na které se používala pro své konzervační účinky, maso totiž zůstávalo čerstvější, když bylo posypáno solí. [115]

Oblíbené vysvětlení pro použití slané vody během Sederu je spojeno se zvykem o množství (slaných) slz, které byly Izraelity prolity během let strávených v egyptském zajetí. Během Sederu je slaná voda poprvé použita pro ponoření karpasu. Později, bezprostředně před jídlem je do ní ponořeno bejca každým účastníkem sederu. [116]

V některých domácnostech bývá slaná voda umísťována přímo na sederovou mísu. Což je i případ, který je popsán v Pražské Pesachové Hagadě (viz.obrázek str.11).

---

[114] Karol Efraim Sidon(přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.11, ISBN 80-85924-08-0

[115] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.205, ISBN 0-8246-0256-0

[116] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.206, ISBN 0-8246-0256-0

6.2.8 Macot

O macesech jsme již podrobně hovořili v kapitole o jejich pečení. Zde bych se už jen zmínila o jejich symbolice a druzích, které jsou pojídány během Sederu.

„Pojídání macesů je stálou připomínkou vysvobození ze zajetí a tvoří v každoročních obřadech pesachového sederu ústřední akt.“ [117]

Maca šmura je maces připravený pod speciálním dohledem, ze zrní, na něž se pečlivě dohlíželo od doby žní až po upečení samotného macesu. Tento maces je třeba hníst a péci se záměrem splnit micvu, tj. aby byl sněden o sederovém večeru. Obzvláště zbožní židé jedí o sederu jen maca šmura; ti nejzbožnější tak činí po celý Pesach. [118]

Maca ašira tzv. „bohatý“ maces: je to sladká varianta, která obsahuje vajíčka, med, olej, víno nebo jejich kombinaci, což ji činí o sederu nepoužitelnou. Obohacený maces není „chlebem nouze“, a tak mnoho halachických autorit jeho používání o svátcích zakazuje s výjimkou nemocných a starých lidí. [119]

„S pojídáním macesů na seder se pojí dva zvyky – musí být čerstvé v tom smyslu, že nebyly součástí stravy od Purimu nebo 1.nisanu, a pronášejí se dvě požehnání: jedno nad chlebem (ha moci) a druhé pro splnění předpisu o nekvašeném chlebu (al achilat maca).“ [120]

---

[117] Ja’akov Newman, Gavri’el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 102, ISBN 80-900895-3-4

[118] Ja’akov Newman, Gavri’el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 103, ISBN 80-900895-3-4

[119] Ja’akov Newman, Gavri’el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 103, ISBN 80-900895-3-4

[120] tamtéž

6.3. Afikoman

Afikoman „zákusek" je termín pravděpodobně řeckého původu pro poslední část macesu snědenou při Pesachovém sederu, po němž už toho večera není dovoleno nic dalšího jíst. Afikoman je vlastně větší část středního ze tří macesů předložených na sederovém stole, která je po odlomení dána stranou. Zejména u Aškenazim jsou s afikomanem spojeny různé zvyky: děti přítomné při sederu se jej pokoušejí „ukrást", a podaří-li se jim to, dostanou za jeho vrácení „výkupné". Někdy se také uchovává malý kulatý zlomek afikomanu v naději na „dobrý bohatý rok".[121]

Zvyk odkládat kus macesu stranou byl zaveden před zhruba sedmi sty lety, aby se tak seder stal více atraktivní pro děti, které mohly afikoman vzít a nepozorovaně jej schovat. Jelikož seder nemohl pokračovat, dokud nebude afikoman „zákusek" sněden účastníky sederu, proto ten kdo vedl sederovou ceremonii, musel najít onen schovaný kousek afikomanu. Bývalo obvyklé, že hlava rodiny vybídla děti, aby přinesly schovaný afikoman a za odměnu jim byl slíben dárek. [122]

V některých rodinách je zvykem, že právě otec jež vede celý seder schová afikoman a vyzve děti, aby se zapojili do hledání. Ten kdo schovaný kousek macesu nalezne, je odměněn dárkem. Ve chvíli, kdy je afikoman nalezen, hlava rodiny jej rozlomí na kousky, které jsou snědeny všemi zúčastněnými. Poté seder pokračuje recitací požehnání po jídle. [123]

---

[121] Ja'akov Newman, Gavri'el Sivan: Judaismus od A do Z, Sefer, 1998, Praha, str. 13, ISBN 80-900895-3-4

[122] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.204, ISBN 0-8246-0256-0

[123] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.204, ISBN 0-8246-0256-0

Ve středověku existovalo mnoho pověrčivých lidí, kteří věřili, že afikoman má sílu zahnat zlé duchy. Proto zavěšovali zbytky afikomanu ve svých domech a synagogách. [124]

Židé v Kurdistánu dávali zbytky afikomanu do nádob s rýží, moukou a solí. Věřili, že tento kousek macesu jim přinese štěstí a zajistí jim, že jejich nádoby s jídlem nebudou nikdy během roku prázdné. [125]

6.4. Čtyři poháry tzv.arba kosot

Při sederové hostině (v diaspoře při obou hostinách) je náboženskou povinností vypít při čtyřech určených příležitostech po jednom poháru vína. Minimální míra jednoho poháru je přitom tzv. ***revi'it***, tj. 0,1 litru. [126]

Tradičně jsou podávány při šabatu a svátečních jídlech dva poháry vína. První je vypit po recitaci kiduše (požehnání nad vínem) na začátku jídla; další pohár je naplněn a vyzdvižen během recitace požehnání po jídle. Protože Pesach je svátkem svobody a jde o radostné a nezapomenutelné oslavy, tak právě z tohoto důvodu byly přidány další dva poháry vína, které jsou vypity během sederu. Jeden z těchto dodatečných pohárů se pije po recitaci Hagady, těsně před tím než je podáváno jídlo. Čtvrtý pohár se pije na závěr celé ceremonie, bezprostředně před zpěvem závěrečných písní a chvalozpěvů. [127]

---

[124] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.204, ISBN 0-8246-0256-0

[125] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.204, ISBN 0-8246-0256-0

[126] Karol Efraim Sidon(přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.10, ISBN 80-85924-08-0

[127] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.202, ISBN 0-8246-0256-0

Existují i další dodatečná vysvětlení, která se nabízí a osvětlují význam pití čtyř pohárů (hebrejsky arba kosot) vína během sederu. Nejpopulárnější z nich uvádí, že význam čtyř pohárů se týká čtyř různých sloves použitých v Bibli při popisu události vysvobození z egyptského otroctví. Tyto čtyři odkazy k vykoupení z Egypta se nalézají v knize Exodus a uvádějí: [128]

1. ***Vyvedu*** vás z Egypta.
2. ***Zbavím*** vás jejich poroby.
3. ***Vysvobodím*** vás s napřaženou paží.
4. ***Vezmu si*** vás za svůj národ.

6.5 Pohár Elijášův tzv. Kos Elijahu

Pohár Elijášův je symbolický pohár, který je během sederu naplněn vínem a je přichystán právě pro vždy vítaného hosta proroka Elijáše.

Elijáš byl významným izraelským prorokem, který dominoval palestinské scéně v 9. století př.o.l. za doby krále Achaba a jeho ženy královny Jezábel. Časem se jméno a osobnost proroka Elijáše staly v judaismu synonymem mesiánského věku. Dle tradice totiž Elijáš nezemřel, ale vystoupal v ohnivém voze na nebesa a zmizel. Od té doby byl jeho návrat očekáván po všechny generace Židů. Někteří Židé věří, že Eliášův návrat bude předzvěstí nástupu věku harmonie, míru a porozumění mezi všemi lidmi a národy. A právě proto pohár umístěný na sederové tabuli symbolizuje, že prorok Eliáš bude vždy vítaným hostem při každém sederu. [129]

---

[128] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.202, ISBN 0-8246-0256-0

[129] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.207, ISBN 0-8246-0256-0

7. Rozdíly v tradici mezi Aškenázy a Sefardy

Existují určité rozdíly v tradici aškenázských a sefardských Židů. Rozdíly jsou nejviditelnější v oblasti kašrutu, kdy každá skupina následuje jinou rabínskou autoritu. Odlišnosti jsou dozajista způsobeny i odlišnými zeměpisnými podmínkami, ve kterých obě skupiny Židů žijí. Další rozdílnosti lze očekávat i v oblasti zvyků během svátku Pesach.

7.1. Kitnijot

Mezi kitnijot se řadí veškeré luštěniny jako jsou například fazole, čočka, sója, hrách, cizrna a další plodiny jako kukuřice, rýže, kmín, seznam, hořčice, slunečnicová semínka, škrob, tofu a ostatní.

V aškenázské tradici je konzumace těchto potravin zakázaná, i když nejsou chamec, protože se chamecu podobají a mohlo by dojít k omylu. Na rozdíl od chamecu je dovoleno kitnijot o Pesachu vlastnit a mít z něj prospěch. Jemenští a sefardští Židé naproti tomu až na výjimky kitnijot na Pesach konzumují (např. maročtí Židé nejí během Pesachu rýži). [130]

Sefardové následují názor publikovaný v Bejt Josef od Rabi Josefa Kara, významného učence šestnáctého století, který jim povoluje konzumaci kitnijot během Pesachu. Samozřejmě, že ale ne všichni sefardští Židé se s touto praxí ztotožňují. Zato aškenážští Židé sledují ve své tradici Rabi Mošeho z Kouchi (jehož akrostich je Smak), působícího ve Francii třináctého století. [131]

---

[130] Vrchní a pražský zemský rabinát: Malý průvodce na Pesach 5769,2009, Praha, str.7

[131] http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

Smak byl aškenázský rabín, který určil, že produkty z kitnijot se mohou podobat pochutinám z chamecu a je tedy jednoduché, aby došlo k záměně či omylu a následně nechtěné konzumaci. Později, během šestnáctého století byl názor Rabiho Moše z Kouchi podpořen Moše Isserlisem (Polsko), který je též znám pod akrostichem Rama. Tudíž konzumace jakýchkoliv jídel obsahujících kitnijot zůstala pro aškenázské Židy během Pesachu zakázaná. [132]

Další z praktických důvodů proč je pojídání kitnijot povoleno v sefardských komunitách jsou geografické podmínky, ve kterých žijí, neboť zde jsou hlavní potravou právě luštěniny a rýže. [133]

7.2. Recitace požehnání

Další odlišnost z hlediska halachy vidíme v recitaci požehnání po vypití všech čtyř pohárů (arba kosot) vína během sederu. Na rozdíl od aškenázských Židů, Sefardové nerecitují benedikci nad druhým a čtvrtým pohárem. Prohlašují totiž, že svatost požehnání pronesená nad prvním pohárem (kiduš) a nad čtvrtým pohárem (požehnání po jídle) přetrvává i nad zbylýma dvěma. [134]

7.3. Rozdílné sederové talíře

Jak již bylo výše zmíněno, na sederovém podnosu je odděleno šest částí. Se sedmým symbolickým pokrmem (slanou vodou, citrónovou šťávou či octem), který je umístěn v misce stranou.

---

[132] http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

[133] Alfred J. Kolatch: The Jewish book of Why, Jonathan David Publisher Inc., 1995, NY, str.188, ISBN 0-8246-0256-0

[134] http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

Někteří Aškenázové používají pouze pět pokrmů vyjma druhé hořké byliny, chazeretu. [135]

Sefardský sederový talíř bývá větší, jelikož je na něm umístěno všech šest symbolických pokrmů včetně tří macesů, které jsou u Aškenázů na odděleném talíři. [136]

Sefardé dále nepoužívají žádné ubrousky či pokrývky, které by rozdělovaly tři macesy na rozdíl od aškenázské praxe. Většina sefardských Židů následuje názor rabiho Izáka Lurii, týkajícího se uspořádání sederového podnosu, na rozdíl od aškenázských Židů, kteří se ztotožňují s názorem rabiho Moše Isserlise. [137]

Ale tradice se můžou lišit i podle místních zvyklostí, viz. rozmístění dle pražského Maharala, jak již bylo popsáno výše.

---

[135] http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

[136] http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

[137] http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

8. Závěr

Mým záměrem bylo uvést čtenáře do obecné problematiky, týkající se jídelních předpisů a poté ji detailněji rozpracovat v kontextu pesachových oslav. Ve své práci jsem se snažila o objasnění základních otázek kašrutu a poukázat na jejich specifičnost během svátku Pesach, konkrétním popisem příprav a zvyklostí, které jsou s tímto, pro židy významným obdobím, spojeny. Pro detailnější vykreslení halachických pravidel jsem zvolila překlad šesti kapitol Maimonidova spisu Mišne Tóra, oddílu Chamec u-Maca, jež mistrně vystihuje všechny potřebné úkony, které je potřebné vykonat před započetím svátku a to, jak se chovat během oslav samotných, aby nedošlo k přestoupení předpisů stanovených Tórou a rabíny. Dovolím si tvrdit, že překlad je prvním svého druhu do českého jazyka a tak by mohl být zajímavou pomůckou pro studenty judaistiky a širokou laickou veřejnost, která se zajímá o tuto problematiku a nemá možnost orientovat se v originálním hebrejském znění. V další části práce byl kladen důraz na samotnou sederovou hostinu a na její specifika. V závěru jsem se pokusila o nastínění rozdílných tradic v aškenázských a sefardských komunitách.

Pevně doufám, že diplomová práce splnila svůj účel a vnesla více světla do již tak poměrně složité problematiky týkají se jídelních a halachických předpisů Pesachu.

9. Použitá literatura

PRAMENY:

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: český ekumenický překlad, Praha:Biblická společnost v ČSR, 1990, 863s., 287 s.

Encyclopedia Judaica, Jerusalem: Encyclopedia Judaica Keter Publishing House, 1996, svazek 8; 15, ISBN 965-07-0396-9

MAIMONIDES, Misneh Torah, Hilchot Chametz U'Matzah, Moznaim Publishing Corporation, New York/Jerusalem, 1988, 198s.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA:

COHEN SOAE, Rafael Abraham: The Kosher Kitchen I+II., Published by„ Bene Aharon", 2005, Izrael, str.224, str.212

GANZFRIED, Rabbi Shlomo., Kitzur Shulchon Oruch. New York/ Jerusalem: Moznaim Publishing Corporation, 1991, svazek II. , 372s.

KOLATCH, Alfred J., The Jewish book of Why. New York: Jonathan David Publisher Inc., 1995. 224s., s.212 ISBN 0-8246-0256-0

LIEBEN, S., Shechitah. New York: Union of Orthodox Jewish Congregations of America, 1929. 22s.

NEWMAN, Ja'akov – SIVAN, Gavri'el. Judaismus od A do Z. Praha: Sefer, 1998. 285s. ISBN 80-900895-3-4

PÍPAL, Blahoslav. Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu. Praha: Kalich, 2006. 188s. ISBN 80-7017-029-8

SIDON, Karol Efraim (přeložil): Nová pražská Pesachová Hagada, Sefer, 2007, Praha, str.134, ISBN 80-85924-08-0

WAGSCHAL, Rabbi S.: A practical guide to kashrut, Feldheim Publishers Ltd, 1984, Jerusalem, str. 135, ISBN 0-7306-366-X

Vrchní a pražský zemský rabinát: Malý průvodce na Pesach 5769,2009, Praha, str.20

INTERNETOVÉ ODKAZY:

Mišna, Gemara, Mišne Tora:
http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/5634/jewish/Mishneh-Torah-Hebrew.htm
http://www.rabbisedley.com/halacha/kashrut/MandM2.pdf
angl.překlad Babylónského Talmudu:
http://wilkerson.110mb.com/index.htm
Rašiho komentář k Tanachu:
http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/63255/jewish/The-Bible-with-Rashi.htm
Šulchan Aruch, Jore Dea:
http://www.israel613.com/books/SHULCHAN_ARUCH_YORE_DEAH.pdfKicur Šulchan Aruch: http://www.kitzur.net/main.php?siman=1
Samaritáni:
http://en.wikipedia.org/wiki/Samaritan
Rozdíly v aškenázské a sefardské tradici:
http://www.angelfire.com/pa2/passover/sephardicandashkenazicpassover.html

Seznam použitých zkratek

Gn – kniha Genesis (První Mojžíšova)

Ex – kniha Exodus (Druhá Mojžíšova)

Lv – kniha Leviticus (Třetí Mojžíšova)

Dt – kniha Deuteronomium (Pátá Mojžíšova)

Joz – kniha Jozue

2Kr – Druhá kniha Královská